

Opleiding Sociaal Werk

Pauwels Laetitia

Afstudeerrichting: Maatschappelijk werk

Academiejaar 2018-2019

Dieren in de zorg

De invloed van dieren op het welzijn van bewoners van een woonzorgcentrum

‘A pet is an island of sanity in an insane world. One’s pet will always remain a faithful, intimate, non-competitive friend. Regardless of the good or ill fortune life brings us.’ – Boris Levinson

WZC De Oase Kloosterstraat 75, 1745 Opwijk, België

Stagebegeleiding: Mevr. Boogmans Chantal

Eindwerkbegeleiding: Mevr. Le Roy Jessy

Inhoud

Voorwoord of dankwoord	
Verklarende woordenlijst.....	qw<
Algemene inleiding.....	1
1 Voorstelling stageplaats	4
1.1 Inleiding.....	4
1.2 Verschillende beleidsniveaus	4
1.3 Woonzorgdecreet.....	5
1.4 Decreet inzake de kwaliteitszorg	6
1.5 Rol en functie maatschappelijk werker.....	7
1.5.1 Ter attentie van cliënten	7
1.5.2 Ter attentie van collega's binnen het OCMW	7
1.5.3 Ter attentie van andere instanties en organisaties	8
1.5.4 Ter attentie van verantwoordelijke woonzorgcentrum	8
1.6 Doelgroep	8
1.7 Structuur	9
1.7.1 Verschillende afdelingen	9
1.7.2 Diensten en personeel.....	9
1.7.3 Omgeving.....	10
1.7.4 Geschiedenis met betrekking tot dieren.....	10
1.8 Missie, visie en waarden binnen het woonzorgcentrum.....	11
1.9 Besluit.....	13
2 Theoretisch kader.....	14
2.1 Inleiding.....	14
2.2 Welzijn.....	15
2.2.1 Definitie	15
2.2.2 Enkele denkkaders.....	16
2.2.3 Problematieken van de doelgroep	19
2.3 Dieren in de zorg	23
2.3.1 Wat is een huisdier.....	23
2.3.2 Voor- en nadelen voor woonzorgcentra.....	25
2.3.3 Aandacht voor mens en dier.....	29

2.4	Besluit.....	30
3	Praktijk.....	31
3.1	Inleiding.....	31
3.2	Werkwijze	31
3.3	Bevraagde woonzorgcentra	33
3.4	Resultaten.....	36
	Woonzorgcentrum Palmyra	36
	Woonzorgcentrum Oase	39
	Woonzorgcentrum Seniorcity	40
	Woonzorgcentrum Hof Ter Waarbeek	42
	Woonzorgcentrum Koning Albert I.....	44
	Woonzorgcentrum Home Claire.....	45
	Woonzorgcentrum Molenstee.....	46
	Woonzorgcentrum Martinas.....	48
	Woonzorgcentrum Paaleyck.....	49
	Woonzorgcentrum Het Heiveld	50
3.5	Eerste vaststellingen.....	53
3.6	Besluit.....	56
4	Globale evaluatie.....	57
4.1	Inleiding.....	57
4.2	Goede praktijken en aanbevelingen	57
4.2.1	Hygiëne en veiligheid.....	57
4.2.2	Voorwaarden met betrekking tot bewoners en gezelschapsdieren.....	58
4.2.3	Soorten dieren.....	59
4.2.4	Woonzorgdecreet	59
4.3	De rol van de maatschappelijk werker	60
4.3.1	Signalering naar de overheid en het werkveld.....	61
4.3.2	De maatschappelijk werker en Animal Assisted Interventions.....	62
4.4	Dieren in de zorg op micro-, meso- en macroniveau.....	63
4.4.1	Microniveau	63
4.4.2	Mesoniveau	64
4.4.3	Macroniveau	66

4.5 Besluit.....	66
Algemeen besluit.....	67
Bronnenlijst.....	68
Wetgeving.....	68
Boeken.....	68
Wetenschappelijk artikel.....	69
Internet bron:.....	70
Overige:.....	71
Bijlagen	72
Vragenlijst voor woonzorgcentrum zonder huisdieren.....	72
Vragenlijst voor woonzorgcentrum met huisdieren van bewoners	73
Vragenlijst voor woonzorgcentrum met eigen dieren.....	74

Voorwoord of dankwoord

Dit eindwerk over de invloed van dieren op het welzijn van bewoners van een woonzorgcentrum werd geschreven in functie van mijn afstuderen binnen de opleiding sociaal werk; met afstudeerrichting maatschappelijk werk aan de Erasmus Hogeschool Brussel. Voorafgaand aan het schrijven van dit eindwerk liep ik stage binnen de sociale dienst van woonzorgcentrum De Oase te Opwijk. Mijn eigen passie voor dieren en mensen en de vrijheid die ik van mijn begeleiders kreeg waren de aanleiding voor de keuze van het thema.

Tijdens dit kwalitatief onderzoek stonden mijn stagebegeleidster, mevrouw Chantal Boogmans, en mijn praktijklector, mevrouw Jessy Le Roy, steeds klaar voor mij indien ik vragen had of een duwtje in de juiste richting nodig had. Ook de woonzorgcentra waarbij ik interviews afnam waren stuk voor stuk enorm behulpzaam en geïnteresseerd.

Omwille van de steun die ik van mevrouw Jessy Le Roy en mevrouw Chantal Boogmans kreeg, dank ik hen hiervoor in het bijzonder. Zonder hun steun, zou ik er niet in geslaagd zijn mijn eindwerk tot het gewenste resultaat af te ronden. Verder wil ik mijn gezin en vriend bedanken om steeds in mij te geloven. Hun onvoorwaardelijke steun heeft mij doorheen dit onderzoek zeer hard geholpen. Met betrekking tot het thema kan ik natuurlijk niet anders dan de steun aan te halen die ik van gezelschapsdieren kreeg. Zowel mijn eigen huisdieren als de dieren waarmee ik in contact kwam in de woonzorgcentra. Zij fleurden deze stressvolle periode op.

Tijdens de gesprekken met woonzorgcentra had één bepaalde uitspraak van de directeur van woonzorgcentrum Palmyra een grote impact op mij en daarom wil ik deze hier graag delen.

“Ik vind het schrijnend hoe andere woonzorgcentra dieren niet toelaten. We hebben 4 jaar geleden deze nieuwbouw gezet en er kwam een mevrouw informatie vragen over een assistentie woning. Deze mevrouw is enkele keren komen kijken, maar besliste dat ze haar achttienjarig hondje niet kon achterlaten. Ze was reeds verschillende assistentie woningen gaan bezoeken, maar kon het dier echt niet achterlaten. Haar woorden waren: ‘ik kan dat niet en ik wil dat ook niet’. Haar zoon wilde het dier niet verzorgen en het dier laten inslapen zag ze helemaal niet zitten. Bij ons was dit een wake up call dat het eigenlijk dramatisch is dat iemand zo’n trauma moet meemaken. Het is reeds een trauma dat je je woning en omgeving moet achterlaten, je moet je structuur achterlaten om naar een assistentie woning te komen. Om dan ook nog eens je gezelschapsdier achter te moeten laten. Dit is een enorm grote dubbele verliessituatie. Maar daar wordt door de meeste WZC niet over nagedacht.” – Palmyra

Ik wens u veel leesplezier.

Laetitia Pauwels

Verklarende woordenlijst

WZC	woonzorgcentrum
AAI	Animal Assisted Intervention
AAA	Animal Assisted Activities
AAT	Animal Assisted Therapy
Kattenkrabziekte	Infectie door bacteriën die via een krab van een besmette kat op mensen wordt overgebracht
Zoönose	Ziekten die van dier op mens worden overgedragen
ADL	activiteiten dagelijks leven
LICG	Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren

Algemene inleiding

Ik ben studente sociaal werk aan de Erasmus Hogeschool Brussel en deed mijn stage binnen de sociale dienst van woonzorgcentrum De Oase te Opwijk. Meedraaien op de sociale dienst van het woonzorgcentrum betekent verschillende taken uitvoeren en met verschillende personen samenwerken. Meer uitleg over deze verschillende taken zal te lezen zijn in hoofdstuk één 'Voorstelling stageplaats'.

Doorheen mijn stage leerde ik dat de maatschappelijk werker, samen met andere medewerkers, werkt aan een zorg- en begeleidingsplan. Voorafgaand aan de opname, wordt een anamnese opgesteld waarin de specifieke noden, behoeften en wensen van de bewoner opgenomen worden. Aan de hand van een gesprek met één van de medewerkers wordt een "klavertje vier" opgesteld waarin onderwerpen als contacten, zorg en omgang, omgeving en activiteiten worden samengevat. Vervolgens wordt een plan opgesteld met betrekking tot hoe de bewoner best begeleid kan worden en welke zijn wensen en behoeften zijn. Een maand na opname wordt een gesprek gehouden met de bewoner en zijn familie om te bekijken hoe zij de opname ervaren hebben. Er wordt in dit gesprek nagegaan of zij opmerkingen of wensen hebben.

Enkele onderwerpen die besproken worden zijn woon- en leefklimaat, lichamelijk welbevinden, psychosociaal welbevinden, administratie, praktische afspraken, mantelzorg en follow – up. Ik had het na zo'n gesprekken soms met de familie en bewoner over het feit dat een woonzorgcentrum niet altijd even huiselijk is en een opname in een woonzorgcentrum een grote verandering in hun leven veroorzaakt. Het leek mij daarom interessant na te gaan hoe het gesteld is met het welbevinden van de bewoners en hoe het woonzorgcentrum huiselijker gemaakt kon worden. Aan de hand van deze gesprekken kwam ik tot het thema van dit eindwerk, namelijk de invloed van dieren op het welzijn van bewoners van een woonzorgcentrum.

Uit mijn stage in woonzorgcentrum De Oase bleek dat sommige bewoners hun intrek in het woonzorgcentrum als de laatste stap in hun leven beschouwen. Ze hebben geen echt thuisgevoel en voelen zich vaak eenzaam omdat hun sociale netwerk enorm krimpt of verdwijnt. Ze hebben niet meer het gevoel dat zij kunnen beslissen over hun eigen leven en krijgen te maken met veel verlies.

Ouderen die intrekken in een woonzorgcentrum, moeten niet enkel hun vertrouwde thuisomgeving en onafhankelijkheid opgeven, maar vaak dienen zij ook hun geliefde gezelschapsdier achter te laten. Er zijn in België weinig woonzorgcentra die huisdieren toelaten. Woonzorgcentra die een verbod op het houden van gezelschapsdieren hanteren, geven aan dat hier enkele redenen voor zijn. Vaak gaat het over veiligheid, geluidshinder en hygiëne. Wanneer een bejaarde naar een woonzorgcentrum verhuist, ervaart deze dus vaak een dubbel verlies. Enerzijds hebben zij het gevoel dat ze hun eigenheid en onafhankelijkheid verliezen en anderzijds dienen zij ook hun gezelschapsdier achter te laten. Daarom wil ik, aan de hand van dit eindwerk, nagaan op welke manier gewerkt kan worden aan het welzijnsgevoel van de bewoners en of dieren een rol in kunnen spelen in het verbeteren van het welzijnsgevoel.

Dit eindwerk zal opgebouwd worden in vijf delen. Elk deel zal bestaan uit informatie die het voor de lezer makkelijker dient te maken om de rode draad te volgen. Zo wordt duidelijk wat inhoudelijk verwacht kan worden binnen elk hoofdstuk. Belangrijk om te weten is dat de verschillende delen samen zullen hangen met elkaar. Dit betekent dat doorheen elk hoofdstuk verwezen kan worden naar een vorig of volgend hoofdstuk.

Het eerste deel bestaat uit de algemene inleiding van het eindwerk. Binnen deze algemene inleiding zal meer uitleg gegeven worden omtrent de stageplaats en de stageopdracht die hieruit voortvloeide. Dit betekent dat de missie, visie en waarden, de doelgroep en de structuur van woonzorgcentrum De Oase verder uitgediept zullen worden. Ik zal mijn eigen situering binnen deze organisatie beschrijven. Verder worden het thema, de probleemstelling en de wetenschappelijke technieken beschreven waardoor duidelijk zal worden wat de volgende hoofdstukken zullen inhouden.

Het tweede luik, nl. het theoretische kader, zal bestaan uit twee delen. Ik wil, aan de hand van dit eindwerk, nagaan welk effect dieren op het welzijn van bewoners van een woonzorgcentrum kunnen hebben. Dit betekent dat ik de theorie zal opdelen in een deel over welzijn en een deel over dieren in de zorg. Binnen het eerste deel, welzijn, zal ik nagaan wat welzijn inhoudt aan de hand van de problematieken die zich in deze doelgroep voordoen en welke effect zij kunnen uitoefenen op het welzijnsgevoel. Het tweede deel zal meer informatie bevatten over dieren in de zorg. Dit betekent dat ik zal nagaan wat de effecten van deze dieren kunnen zijn op problematieken, die besproken worden in het deel over welzijn. Vervolgens worden de soorten methodieken omtrent het werken met dieren in de zorg besproken. Aan de hand van de problematieken uit deel één, worden binnen het tweede deel de voor- en nadelen van dieren in woonzorgcentra besproken.

In het praktische luik van dit eindwerk, zal ik meer uitleg geven bij het proces en de methodieken die gebruikt werden om na te gaan wat de meningen, opvattingen en ervaringen van woonzorgcentra omtrent dieren in zorg zijn. De onderdelen binnen dit deel zijn de deelnemers, de methodieken, de werkwijze en ten laatste de resultaten.

Binnen het volgende hoofdstuk, nl. de globale evaluatie wordt uitgewerkt wat de rol van de maatschappelijke werker binnen dit thema kan inhouden en wat nodig is om het thema in de praktijk uit te werken. Er zullen aanbevelingen gedaan worden naar het werkveld toe omtrent de goede praktijken binnen dieren in de zorg. Ten slotte volgt een besluit, waarbij alle vorige delen besproken en geëvalueerd worden.

1 Voorstelling stageplaats

1.1 Inleiding

Zoals reeds aangehaald in de algemene inleiding, liep ik stage binnen de sociale dienst van woonzorgcentrum De Oase te Opwijk. Om wat meer duidelijkheid te scheppen over de positie van maatschappelijk werker en het reilen en zeilen van De Oase, zal meer uitleg gegeven worden over verschillende aspecten van het woonzorgcentrum.

Ten eerste zal de regelgeving met betrekking tot woonzorgcentra besproken worden. De verschillende beleidsniveaus, het Woonzorgdecreet en het decreet inzake de kwaliteitszorg zullen daarom verduidelijkt worden binnen dit hoofdstuk.

Vervolgens zal de rol en functie van de maatschappelijk werker, zowel ter attentie van de cliënten, andere instanties en organisaties, collega's en de verantwoordelijke voor het woonzorgcentrum verder uitgediept worden. Maar ook de doelgroep, de structuur en de missie en visie van het woonzorgcentrum zullen besproken worden.

1.2 Verschillende beleidsniveaus

Binnen de ouderenzorg zijn er meerdere beleidsniveaus bevoegd, nl. de federale overheid, hier hebben de federale minister van Volksgezondheid en de federale minister van Sociale Zaken de bevoegdheid; en de Vlaamse Gemeenschap, waarbij de bevoegdheid ligt bij de Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. De meerderheid van de woonzorgcentra beschikken over een erkenning als rust- en verzorgingstehuis. Indien zij niet aan de voorwaarden voor een erkenning als rust- en verzorgingstehuis voldoen, worden zij enkel als woonzorgcentrum erkend.

De federale minister van Volksgezondheid en de Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin staan in voor de erkenningsnormen voor de woonzorgcentra. Deze erkenningsnormen zijn onderdeel van het Woonzorgdecreet van 2009 waarover meer uitleg wordt gegeven in 1.3 'Woonzorgdecreet'.

Daarnaast staat de Vlaamse Gemeenschap in voor de programmatie, erkenning van en het toezicht op de rust- en verzorgingstehuizen. De federale overheid staat in voor de financiering van de zorg. Deze bovenstaande ministers zijn niet de enige die regels opleggen aan woonzorgcentra, zo zijn er nog de bijkomende regels omtrent veiligheid, leefmilieu en tewerkstelling.

1.3 Woonzorgdecreet

Wanneer we ons toespitsen op de Vlaamse woonzorgcentra, zien we dat op 4 maart 2009 het Woonzorgdecreet werd goedgekeurd door het Vlaams parlement. In bovenstaand decreet worden bestaande en nieuwe vormen van residentiele ouderenzorg, thuiszorg en thuiszorg ondersteunende en –aanvullende zorg samengenomen. Dit nieuwe decreet zorgt ervoor dat woonzorgcentra niet enkel binnen hun muren zorg aanbieden, maar er ook werk wordt gemaakt van woonzorgnetwerken en verbindingen met de buitenwereld door bijvoorbeeld samenwerking met een lokaal dienstencentrum.

Twee principes die van groot belang zijn in dit decreet zijn de zorgcontinuïteit voor de gebruiker en de afstemming tussen de aanbieders van zorg (Woonzorgdecreet, 2009). Binnen het decreet wordt vermeld welke de erkenningsnormen zijn waaraan een woonzorgcentrum zich dient te houden (Agentschap Zorg- en gezondheid, 2017). Hieronder volgt een opsomming van enkele van deze normen.

Een eerste norm is dat de bewoners zijn 65 jaar of ouder moeten zijn. Wel zijn hierbij afwijkingen mogelijk. Een tweede norm is dat het woonzorgcentrum een actieve communicatie voert met de bewoner en zijn omgeving met betrekking tot de strategische beleidsbeslissingen van het management die een impact hebben op de dagelijkse werking van het centrum, op de kosten van het verblijf of de aard van de aangeboden hulp- en dienstverlening. Een volgende norm is het betrekken van familieleden, mantelzorgers en vrijwilligers bij de werking van het woonzorgcentrum.

Daarnaast moet het woonzorgcentrum zich integreren in de buurt en een vormings-, trainings- en opleidingsbeleid ontwikkelen voor het personeel. Elk personeelslid, met uitzondering van het onderhouds- en keukenpersoneel, volgt over een periode van maximaal twee jaar minstens twintig uren bijscholing. De directeur volgt jaarlijks acht uren extra bijscholing.

In 2018 onderging het Woonzorgdecreet enkele wijzigingen. De grootste wijziging heeft te maken met de lokale dienstencentra. Deze focussen zich voornamelijk op ouderen, mantelzorgers en kwetsbare individuen. Voorheen maakte het lokale dienstencentrum deel uit van de thuiszorgvoorzieningen, terwijl deze in het nieuwe voorontwerpdecreet voorop staan in het zorgcontinuüm.

Voor het bestaan van dit voorontwerpdecreet bestond de taak van de lokale dienstencentra uit het uitvoeren van bepaalde verplichte activiteiten, terwijl deze taak nu vooral gericht is op sociale cohesie. Dit betekent dat het accent niet meer op de informatieve en recreatieve activiteiten ligt, maar wel op de samenhang van de gemeenschap. Het is de bedoeling de mensen zo veel mogelijk samen te brengen en de verschillende generaties weer in contact te laten komen met elkaar.

Ouderen hebben een grotere kans op vereenzaming en een grote zorgbehoevendheid. De nieuwe taak van de lokale dienstencentra zal daarom vooral op deze problematieken inspelen. Waar eerder de zorgbehoevende oudere opgenomen werd in een woonzorgcentrum, zal nu geprobeerd worden deze oudere zo lang mogelijk door de samenleving te laten opvangen.

Dit strookt met de opkomende vermaatschappelijking van de zorg in onze samenleving. Er wordt aan de hand van de wijziging in het woonzorgdecreet uitdrukkelijk gekozen voor zorgzame buurten, waarin de lokale dienstencentra een grote rol dienen te spelen. De lokale dienstencentra zullen zich dus niet enkel meer focussen op de ouderen en kwetsbaren in de samenleving, maar zal de hele buurt proberen betrekken bij zijn activiteiten. Elk lokaal dienstencentrum ligt in een bepaalde buurt en dus zal de opdracht meer sociale cohesie te voorzien, door ieder lokaal dienstencentrum op een unieke manier ingevuld kunnen worden (Zorg en Gezondheid, 2018).

1.4 Decreet inzake de kwaliteitszorg

Naast dit woonzorgdecreet, zien we dat de woonzorgcentra ook moeten voldoen aan het decreet inzake de kwaliteitszorg. Dit decreet houdt in dat zij verplicht zijn een kwaliteitsbeleid te voeren en een kwaliteitshandboek te schrijven. In dit kwaliteitshandboek staat de volledige werking van het centrum geschreven en is deze werking in procedures vastgelegd. Inspectiebezoeken gebeuren regelmatig om de kwaliteit waaraan deze centra moeten voldoen te controleren, deze bezoeken gebeuren onaangekondigd en geïntegreerd. Geïntegreerde bezoeken betekenen dat alle zaken die in het decreet staan tijdens één bezoek gecontroleerd worden, zoals ROB-normen, de RVT-normen en de kwaliteitsnormen. ROB-normen zijn de normen opgesteld voor een rust- en bejaardentehuis. RVT-normen zijn de normen opgesteld voor een rust- en verzorgingstehuis, waarbij de zorgbehoevendheid van de bewoners hoger ligt dan in een rust- en bejaardentehuis (RIZIV, 2018).

1.5 Rol en functie maatschappelijk werker

De maatschappelijk werker binnen het woonzorgcentrum werkt onder directe leiding van de verantwoordelijke van het woonzorgcentrum. Het hoofddoel van de functie is het zorgen voor de intake bij nieuwe aanvragen, individuele sociale dienstverlening aan de bewoners en begeleiding van hun familie. Daarnaast is ook het coördineren van een kwaliteitszorgsysteem binnen het woonzorgcentrum een functie van de maatschappelijk werker.

De functie-inhoud van de maatschappelijk werker kan opgedeeld worden in verschillende onderdelen. Deze onderdelen worden opgedeeld in taken ten opzichte van de cliënten, andere instanties en organisaties, collega's binnen het OCMW en verantwoordelijke woonzorgcentrum (Woonzorgcentrum De Oase, z.d.).

1.5.1 Ter attentie van cliënten

Ter attentie van de cliënten wordt er een intake van R.V.T., dagverzorgingscentrum, kortverblijf en serviceflats en een onderzoek van de aanvragen tot opname in het woonzorgcentrum gedaan. Daarnaast valt onder dit functiepakket de administratieve verwerking van de opname regelen, de bewoners bij opname ontvangen en begeleiden en het onderhouden van regelmatige contacten met de familie. De opvolging verblijfskost, onderhoudsplicht en sociaal onderzoek naar bijkomende financiële dienstverlening naar de resident toe behoren tot dit takenpakket. Het aanvragen en in stand houden van sociale voordelen en inkomens, het afwerken van administratieve zaken voor de bewoners, medeverantwoordelijkheid voor het interne dossierbeheer en het bedelen van zakgelden en doorverwijzingsfunctie naar meer gespecialiseerde diensten zijn bijkomende taken van de maatschappelijk werker binnen het woonzorgcentrum. Ten laatste is er sociale dienstverlening met betrekking tot de problematiek die de cliënt aanbrengt: onthaal, hulpverlenende gesprekken, praktische dienstverlening, verstrekken van informatie en advies en het stellen van een diagnose (Woonzorgcentrum De Oase, z.d.).

1.5.2 Ter attentie van collega's binnen het OCMW

Ter attentie van collega's binnen het OCMW is vooral het correct en tijdig doorgeven van alle gegevens die nodig zijn voor de administratieve verwerking van de hulpvragen aan de administratieve medewerkers belangrijk. Daarnaast behoren het coördineren van het kwaliteitszorgsysteem en structureel uitbouwen hiervan tot de taken van de maatschappelijk werker (Woonzorgcentrum De Oase, z.d.).

1.5.3 Ter attentie van andere instanties en organisaties

Ter attentie van andere instanties en organisaties buiten het woonzorgcentrum zijn het opbouwen en onderhouden van professionele samenwerkingsrelaties die de hulp aan de cliënt kunnen bevorderen belangrijk. Het constructief beïnvloeden van beleidsinstanties ten behoeve van de cliënten en het tijdig en correct indienen van registratie ten behoeve van de subsidiërende instanties zijn volgende belangrijke taken voor de maatschappelijk werker. Daarnaast behoort het mee behartigen van de public relations van het woonzorgcentrum tot de taken van de maatschappelijk werker ter attentie van andere instanties en organisaties. Een laatste taak is het mee bewaken van een zo gunstig mogelijke regeling voor het R.I.Z.I.V. en dit in overleg met de administratief medewerkers en de verpleegkundigen (Woonzorgcentrum De Oase, z.d.).

1.5.4 Ter attentie van verantwoordelijke woonzorgcentrum

Ter attentie van de directeur van het woonzorgcentrum is de informatiedoorstroming verzorgen en het correct en volledig rapporteren (onder de vorm van een volledig opgebouwd dossier) belangrijk. Daarnaast zijn het verzorgen van een gezamenlijke signaalfunctie met de collega's met betrekking tot geconstateerde noden en behoeften van cliënten en tekorten in de hulpverlening en een bijdrage leveren tot beleidsvoorbereidende werkzaamheden, functies die de maatschappelijk werker dient uit te voeren (Woonzorgcentrum De Oase, z.d.).

1.6 Doelgroep

Om tot de doelgroep van woonzorgcentrum De Oase te behoren, dient een persoon aan enkele voorwaarden te voldoen. Een eerste voorwaarde is de minimumleeftijd van 65 jaar. Personen die graag op de wachtlijst terecht komen, dienen minstens 65 jaar oud te zijn. Deze minimumleeftijd kan overschreden worden, indien een gemotiveerd verslag voorhanden is. Dit gemotiveerd verslag kan opgemaakt worden door de maatschappelijk werker. De personen dienen, omwille van hun gezondheid of sociale context, niet langer thuis te kunnen blijven wonen.

De bewoners dienen minstens het jaar voorafgaand aan de aanvraag in Opwijk gewoond te hebben. Ook inwoners van de gemeente Opwijk die, omwille van medische of sociale redenen, de voorbije 5 jaar buiten Opwijk bij familie of derden woonden, hebben de mogelijkheid een aanvraag te doen. Ten laatste dienen de aanvragers zeer zorgbehoevend te zijn (Woonzorgcentrum De Oase, z.d.).

1.7 Structuur

1.7.1 Verschillende afdelingen

Eerst en vooral start ik het omschrijven van mijn stagecontext met een beschrijving van de diensten, afdelingen en de personen binnen het woonzorgcentrum. Woonzorgcentrum De Oase bestaat uit drie afdelingen, nl. Hulstberg, Konkelzicht en 't Stenen Wegske. Hulstberg en Konkelzicht zijn afdelingen waar personen verblijven die, omwille van het ouder worden, vooral lichamelijk moeilijkheden ondervinden. 't Stenen Wegske is een zorggesloten of beschermde afdeling waar personen met psychische klachten verblijven. Dit zijn klachten die vooral door het ouder worden aan het daglicht komen, zoals dementie.

In totaal verblijven er zo'n drieëntachtig bewoners in De Oase. Dit getal bevat alle vaste residenten en de drie kortverblijven die door het woonzorgcentrum aangeboden worden. Het woonzorgcentrum werkt met een Katz-schaal waarmee wordt uitgemaakt of een kandidaat bewoner al dan niet opgenomen wordt. De Katz-schaal is een document waarbij nagegaan wordt hoe groot de zorgbehoevendheid van iemand is. Deze zorgbehoevendheid staat in verband met activiteiten dagelijks leven en wordt gemeten aan de hand van zes elementen. Er wordt nagegaan of de oudere zich nog alleen kan wassen, kleden, verplaatsen, eten, maar ook of het toiletbezoek nog alleen kan verlopen en of de persoon incontinent is. De scores die aan de oudere toegewezen worden kunnen verschillen tussen O, A, B, C, cD en D. De bewoners van De Oase hebben meestal een grote zorgbehoevendheid en dienen permanent ondersteund te worden (Woonzorgcentrum De Oase, z.d.).

1.7.2 Diensten en personeel

Naast de residenten van het woonzorgcentrum, wordt een schets gemaakt van de organisatiestructuur binnen De Oase. Aan het hoofd staat de directie, daarnaast zijn er de hoofdverpleegkundigen, de sociale dienst en de dienst faciliteiten. Daarnaast werken verpleegkundigen, verzorging, animatie, kinesisten en ergotherapeuten samen om de residenten van De Oase een mooie laatste levensfase te bieden.

In De Oase wordt met een eigen keuken gewerkt, deze keuken en de mensen die werken in deze keuken behoren ook tot de organisatiestructuur van het woonzorgcentrum. Ten slotte zijn er nog de logistiek medewerkers, de mensen van het onderhoud en de werkmannen (Woonzorgcentrum De Oase, z.d.).

1.7.3 Omgeving

Nu een schets gemaakt werd van de diensten, afdelingen en de personen binnen het woonzorgcentrum, zal ik overgaan tot het schetsen van de omgeving en het gebouw zelf. De Oase is gelegen in Opwijk, dit is een landelijke gemeente in Vlaams-Brabant. Omwille van de ligging is er rondom De Oase veel groen en ook de zorggesloten afdeling is voorzien van een binnentuin. Natuurlijk blijft het een woonzorgcentrum en is De Oase ingericht naar haar functie. Dit betekent dat het huiselijke en warme van een eigen woning wat is weggefallen.

1.7.4 Geschiedenis met betrekking tot dieren

In de interne afspraken nota van woonzorgcentrum De Oase staat reeds een visie omtrent huisdieren omschreven.

We zijn van mening dat huisdieren een positieve invloed hebben op het welzijn van onze bewoners. Dieren kunnen immers de levenskwaliteit van ouderen gunstig beïnvloeden, zowel de fysieke (motorische) als geestelijke (psychische, sociale, affectieve en emotionele) toestand, als de gezondheid in het algemeen. Ouderen blijven ook langer actief als ze de zorg voor een huisdier hebben. Het contact met huisdieren haalt vele ouderen uit hun sociaal isolement.

Vanuit deze visie zijn huisdieren van bewoners welkom in ons woonzorgcentrum. Uiteraard dienen er op dit vlak duidelijke afspraken gemaakt te worden tussen de bewoner/familie en ons woonzorgcentrum. Een kanarievogel op de kamer houden zou bijvoorbeeld wel mogelijk kunnen zijn, een hond permanent binnen het woonzorgcentrum laten leven, zal niet mogelijk zijn. In dit laatste geval kunnen er dan bijvoorbeeld wel afspraken gemaakt worden waarbij het huisdier op bepaalde tijdstippen op bezoek komt. Deze afspraken kunnen opgenomen worden in het individuele zorg- en begeleidingsplan van de bewoner. Ook huisdieren van bezoekers zijn welkom.

Enkel indien huisdieren een hinder vormen voor onze bewoners of omwille van hygiënische redenen (bijvoorbeeld een dier dat niet zindelijk is) kan er beslist worden om deze dieren niet toe te laten tot het woonzorgcentrum.

In de livings van alle diensten wonen één of meerdere vogeltjes. Bewoners kunnen betrokken worden bij de zorg voor deze vogeltjes indien zij dit wensen.

Al onze huisdieren worden behandeld met aandacht voor het welzijn en de gezondheid van de bewoners en de dieren (Interne afsprakennota WZC, p. 17).

Naast de beschrijving van de omgeving, de diensten en afdelingen, breng ik dus de geschiedenis met betrekking tot dieren in kaart. De Oase zorgde reeds voor contact tussen dieren en de residenten door onder andere een tweeweekse te organiseren in het teken van Wereldierendag. Maar ook Tiffany De Winter, een ergotherapeut, komt maandelijks langs met haar eigen hondje. Daarnaast wonen er enkele vogels in de living van afdeling Hulstberg. Binnen De Oase is dus zeker al aan het contact met dieren, en de positieve gevolgen hiervan, gedacht. Maar omdat deze contacten met dieren enkel sporadisch verlopen, zou meer regelmaat een goede volgende stap kunnen zijn.

1.8 Missie, visie en waarden binnen het woonzorgcentrum

Woonzorgcentrum De Oase heeft een duidelijke missie of opdrachtverklaring. Kwetsbare ouderen en hun sociale omgeving worden verweven in de gemeenschap, dit in interactie met de oudere, diens sociale omgeving, vrijwilligers, externe organisaties, lokale gemeenschap, studenten, enz. Het bieden van een veilige en geborgen thuis en kansen om de zelfstandigheid te versterken en zich te ontplooien. Dit betekent een totaalzorg op psychisch, sociaal, fysisch en administratief vlak.

Woonzorgcentrum De Oase werkt aan de hand van verscheidene waarden. Ten eerste willen zij **bewonersgericht werken**. Dit wil zeggen dat de bewoner centraal staat en alle zorg en hulpverlening wordt afgestemd zijn op de noden en behoeften. Dit gebeurt uiteraard met respect voor privacy, autonomie en eigenheid. Binnen de dienstverlening nemen zij waardigheid, autonomie en eigen verantwoordelijkheid van de gebruiker als uitgangspunt. De dienstverlening dient eigen mogelijkheden van de gebruiker te stimuleren en zoveel mogelijk de individuele levensstijl te respecteren.

Een voorbeeld van deze waarde zijn de evaluatiegesprekken. Binnen deze gesprekken wordt, samen met de bewoner en zijn familie, besproken wat deze vinden van de opname en wat eventueel beter zou kunnen. Verder wordt nagegaan wat de bewoner vroeger graag deed en of er een mogelijkheid toe bestaat dit binnen het woonzorgcentrum ook te doen.

Een volgende waarde is het **eerbiedigen van de persoonlijke levenssfeer en de privacy in de omgang met de bewoners**. Indien een bewoner niet wil dat er anderen in zijn of haar kamer binnen kunnen, kan deze zijn kamer op slot doen bij het naar buiten gaan. Ook wordt er binnen het woonzorgcentrum rekening gehouden met de momenten waarop de bewoners gewassen worden. Wanneer de sociaal werker een gesprek dienen te voeren met een bewoner zal deze steeds wachten tot wanneer de bewoner gekleed is. Zo wordt zijn/haar privacy behouden.

Daarnaast maakt De Oase **duidelijke en aangepaste afspraken met betrekking tot het verwerven en doorgeven van informatie**. Dit gebeurt met respect voor de privacy van de gebruiker en zijn familie en met de bestaande wetgeving in het achterhoofd. De nodige maatregelen worden getroffen zodat de gebruiker inspraak krijgt in de algemene werking van het bejaardencentrum en de individuele hulp- en dienstverlening.

Er wordt van het personeel verwacht dat zij **voldoende contacten leggen met de bewoners** door zich empathisch op te stellen en een luisterend oor te bieden. Het woonzorgcentrum schept kansen tot behoud en ontwikkeling van de individuele mogelijkheden van de gebruiker. Hiertoe bieden ze een uitgebreid en aangepast activiteiten aanbod en zinvolle tijdsbesteding aan. De bewoners zijn vrij om deel te nemen aan en hebben inspraak in de organisatie van de activiteiten. Binnen De Oase worden veel gesprekken georganiseerd om het verblijf voor de bewoner zo comfortabel mogelijk te maken. Tijdens deze gesprekken is het de bedoeling dat de bewoner eerlijk en open antwoordt op de vragen die gesteld worden zodat op een gepaste manier aan de noden van de cliënt voldaan kan worden. Voorbeelden van deze gesprekken zijn de evaluatiegesprekken, opnamegesprekken, bewonersraden, enzovoort.

In De Oase hebben de bewoners de mogelijkheid te kiezen voor een **waardig levenseinde**. Daartoe worden inspanningen geleverd op palliatief vlak. Alle hulpverleners werken aan een zo harmonieus en waardig mogelijk levenseinde en dit passend in de levensstijl van zowel de bewoner als zijn familie. Ondanks het feit dat er geen genezing meer mogelijk is, moet alles in het werk gesteld worden om een aantal problemen onder controle te krijgen zodat de bewoner en zijn familie geen of weinig last ondervinden en rustig afscheid kunnen nemen.

De mogelijkheid tot vorming en bijscholing wordt aan het personeel aangeboden. Het vormingsbeleid in het woonzorgcentrum is gestoeld op de visie dat het maatschappijbeeld constant evolueert. Om steeds een maatschappelijk aanvaardbare dienstverlening te kunnen aanbieden, moet het woonzorgcentrum haar dienstverlening aanpassen aan de nieuwe wensen en behoeften van onze bewoners of zelfs anticiperen op nieuwe wensen en behoeften.

De gebruiker wordt in staat gesteld zijn **relaties met zijn sociaal netwerk en zijn familie zoveel mogelijk te waarborgen en nieuwe relaties te ontwikkelen**. De gebruiker kan vrij bezoek ontvangen. De Oase richt in samenspraak met de bewoners de ruimten waar deze verblijven huiselijk in, met het oog op het creëren van een gevoel van geborgenheid en veiligheid.

Er wordt **een vlot en passend antwoord op de hulpvragen van de bewoners gegarandeerd**. Daarnaast wordt in het woonzorgcentrum gestreefd naar een open sfeer. Zij nemen de nodige schikkingen voor het respecteren van de rechten en overtuigingen van de bewoner. Dit enerzijds op vlak van politieke en burgerrechten en anderzijds op vlak van ideologische, filosofische en godsdienstige overtuiging.

Daarnaast willen zij optimaal samenwerken met alle externe zorgverstrekkers en hulp- en dienstverleners. Hiervoor voorziet het woonzorgcentrum **voldoende en aangepast materiaal voor een vlotte en veilige hulp- en zorgverlening**.

Er wordt een **evenwicht gezocht tussen de noden van de bewoners en de werkdruk voor het personeel**. De eisen van de overheid kunnen voor heel wat administratie zorgen. Het woonzorgcentrum dient ervoor te zorgen dat deze administratie niet zorgt voor een tekort aan menselijk contact. De sociaal werker dient nog steeds vooral met mensen te werken (Woonzorgcentrum De Oase, z.d.).

1.9 Besluit

We kunnen aan de hand van deze voorstelling besluiten dat woonzorgcentra aan vele normen dienen te voldoen en dat zij gecontroleerd worden op het uitvoeren van deze normen. Daarnaast heeft de maatschappelijk werker in het woonzorgcentrum een groot aantal verantwoordelijkheden naar verschillende personen en diensten toe. Het woonzorgcentrum heeft met betrekking tot het thema van dit eindwerk reeds een visie opgenomen in haar interne afsprakennota. Er werd door het woonzorgcentrum dus reeds aandacht geschonken aan het thema dieren in de zorg.

2 Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Dieren worden steeds vaker en vaker ingezet in de zorg. Verschillende studies tonen aan dat het integreren van dieren in de zorg positieve effecten heeft op het welzijnsgevoel. Maar wat houdt het begrip welzijn eigenlijk in? Welzijn is een moeilijk te omschrijven begrip aangezien dit door elke persoon individueel ingevuld wordt. Toch kunnen enkele denkkaders of theorieën aangehaald worden om meer duidelijk te scheppen over de inhoud van welzijn. Algemeen kan gesteld worden dat welzijn bestaat uit drie componenten. Deze zijn het fysieke welbevinden, het psychische welbevinden en het sociale welbevinden (World Health Organization, 1997). Om na te gaan welke invloed dieren kunnen hebben op deze componenten, wordt nagegaan welke de grootste moeilijkheden zijn die ouderen in woonzorgcentra ondervinden met betrekking tot deze componenten. We kunnen, bijvoorbeeld aan de hand van de Katz-schaal, nagaan welke de meest voorkomende problemen zijn op fysiek gebied.

Enkele voorbeelden met betrekking tot het integreren van dieren in de zorg, zijn Animal Assisted Interventions. Dit is de verzamelterm voor contacten tussen mens en dier. Het gaat hier zowel om Animal Assisted Activities, waarbij geen bepaald behandelingsdoel wordt opgesteld, als om Animal Assisted Therapy waarbij een behandelingsdoel opgesteld wordt door een professional (International Association of Human Animal Interaction Organizations, 2014).

Zoals reeds aangehaald onderzochten verschillende studies de invloed van dieren op de bewoners van een woonzorgcentrum. Zo zouden dieren een positieve invloed hebben op de algemene gezondheid en algemeen dagelijkse levensverrichtingen (Raina, Waltner-Toews, Bonnett, Woodward & Abernathy, 1999). Daarnaast dienen dieren als buffer tussen mensen en stressvolle situaties en kunnen zij verliessituaties opvangen. Anderzijds kunnen ook enkele nadelen van het integreren van dieren in de zorg besproken worden. Veiligheid en hygiëne zijn hier de grootste struikelblokken (Janssen & Bakker, 2007).

2.2 Welzijn

2.2.1 Definitie

Om na te gaan of dieren een effect hebben op het welzijn van ouderen binnen de oase en welk effect dit dan zou zijn, moeten we eerst nagaan wat welzijn inhoudt. Van Dale (2018) stelt dat welzijn een toestand is waarin je je goed voelt. Welzijn en welvaart worden vaak onterecht met elkaar verward.

Welvaart legt de nadruk op economische bloei, terwijl welzijn nadruk legt op het innerlijk gelukkig voelen. Om het verschil tussen welvaart en welzijn uit te leggen kan een voorbeeld gegeven worden met betrekking tot loon. Een vrouwelijke werknemers verdient een mooi maandloon en kan hiermee haar materiële behoeften bevredigen. We kunnen stellen dat de welvaart van deze persoon hoog ligt. Maar haar mannelijke collega verdient voor hetzelfde werk een hoger maandloon. De vrouw voelt zich hierdoor niet erkend of gelijkwaardig aan haar mannelijke collega. Daarom zal haar welzijnsgevoel lager liggen.

Wat houdt welzijn dan wel in? Zoals reeds aangehaald heeft welzijn betrekking op het geluksgevoel. Dit geluksgevoel wordt beïnvloed door drie factoren. Deze drie factoren zijn lichamelijk welbevinden, psychologisch welbevinden en sociaal welbevinden. Het samenvoegen van al deze factoren om tot een totaalbeeld te komen van gezondheid, wordt ook toegepast door The World Health Organization (1997). Gezondheid houdt volgens deze bron dus niet enkel de afwezigheid van ziekte in, er wordt daarnaast rekening gehouden met de subjectieve beleving van het individu. De subjectieve eerbiediging van de kwaliteit van leven wordt als belangrijkste criteria voor het meten van welbevinden beschouwd.

Dit eerbiedigen van de kwaliteit van leven komt ook terug in het Woonzorgdecreet (2009). Hierin wordt gesteld dat de kwaliteit van leven en zorg verhoogd dient te worden door onder meer een passend inspelen op de individuele fysieke en psychologische noden. Dit met genoeg aandacht voor sociale inclusie en het welbehagen van de zorgbehoevenden.

In Artikel 23 van het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de programmatie, erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. - Bijlage XII. – Woonzorgcentra (2009) wordt gesteld dat indien er in of rond het woonzorgcentrum dieren worden gehouden, dit dient te gebeuren met de nodige aandacht voor het welzijn en de gezondheid van zowel de bewoners als van de dieren.

2.2.2 Enkele denkkaders

Om een beter beeld te krijgen met betrekking tot de betekenis van algemeen welzijn en welzijn in de zorg, zijn volgens het Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair onderwijs, enkele theorieën van belang. Binnen dit hoofdstuk wordt meer uitleg gegeven met betrekking tot deze denkkaders. Ten eerste wordt het holistisch mensbeeld besproken. Het mensbeeld van Martha Rogers gaat verder in op dit Holistisch mensbeeld. De piramide van Maslow leert ons meer omtrent fundamentele behoeften die nodig zijn om van welzijn te kunnen spreken. Verder volgt het competentiegericht denken dat uitgaat van krachtgerichte hulpverlening. Ten laatste wordt het model van Lalonde aangehaald. Dit model gaat ervan uit dat er vier factoren van belang zijn tijdens het streven naar gezondheid en welzijn.

2.2.2.1 *Het holistische mensbeeld*

Rümke (2004) besprak in het boek 'Verkenningen in de psychiatrie: een holistische benadering' het holistische mensbeeld. Dit mensbeeld bestaat er uit dat de mens gezien wordt vanuit zijn totaliteit. De mens staat centraal als één geheel want hij is een denkende, wetende en handelende entiteit. Er valt een fysieke, geestelijke en sociale component te onderscheiden, maar deze componenten kunnen niet van elkaar gescheiden worden. Er is een wisselwerking tussen deze drie componenten. Dit betekent dat het psychische, het lichamelijke en het sociale nauw met elkaar samenhangen en elkaar beïnvloeden. In woonzorgcentra dienen alle activiteiten en werkzaamheden op elkaar afgestemd te worden zodat er samenhang in de zorg tot stand komt.

2.2.2.2 *Het mensbeeld van Martha Rogers*

Vervolgens is er het mensbeeld van Martha Rogers. Dit mensbeeld hangt samen met het Holistisch mensbeeld. De theorie van Martha Rogers spreekt over 'de integrale mens'. Naast de drie componenten van het Holistisch mensbeeld, gaat deze theorie ervan uit dat de mens onlosmakelijk verbonden is met zijn omgeving. Hier wordt dus de nadruk gelegd op de sociale component of het sociaal welbevinden.

Martha Rogers baseerde haar mensbeeld op vijf basisstellingen. De eerste stelling is dat de mens een globale en unieke eenheid is, die meer is dan enkel de soms der delen. De lichamelijke, sociale, psychische en spirituele factoren dienen als één beschouwd worden. De volgende stelling houdt in dat de mens een open systeem is en er een wisselwerking is tussen de mens en zijn milieu. Stelling drie beschrijft dat de mens op elk moment in zijn leven beïnvloed wordt door het verleden. De toekomst wordt dan weer beïnvloed door de huidige ervaringen.

De vierde stelling geeft aan dat mensen in hun leven steeds een bepaald patroon aanhouden, er dient een mate van orde aanwezig te zijn. In de laatste stelling geeft Rogers aan dat de mens kan denken en voelen, zaken kan anticiperen en betekenis geven aan wat hij ervaart (Vlaams Verbond van het Secundair onderwijs, z.d.).

2.2.2.3 De piramide van Maslow

Ook de piramide van Maslow heeft betrekking op welzijn. Maslow, A. H. (2013) onderscheidt vijf fundamentele behoeften. Deze theorie gaat ervan uit dat de eerste behoefte verwezenlijkt moet worden, vooraleer naar de tweede behoefte gekeken kan worden. De eerste behoeften zijn de fysiologische behoeften, zoals genoeg te eten en een dak boven het hoofd hebben. Vervolgens wordt opgeklommen naar de veiligheidsbehoeften. Indien deze veiligheidsbehoeften voldaan zijn, is er de behoefte aan samenhang en liefde. De vierde behoefte is de behoefte aan erkenning. Als laatste behoefte kunnen we zelfactualisering onderscheiden.

Voor een gevoel van welzijn is vooral het vervullen van de hogere behoefte belangrijk. Indien een individu tot zelfactualisering komt, kan men spreken van een optimaal gevoel van welzijn. Dit omdat de onmogelijkheid tot het vervullen van de eerste behoeften tot frustratie en dus zowel psychisch als fysiek onbehagen kan leiden.

2.2.2.4 Competentiegericht denken

Er wordt in de hulpverlening te vaak gekeken naar de beperkingen van de hulpvrager. Binnen het competentiegericht denken heeft de hulpverlener aandacht voor de mogelijkheden en het positieve gedrag van de cliënt en zijn omgeving. Op deze manier krijgt de zorgvrager meer zelfstandigheid en de mogelijkheid om zelf keuzes te maken. Volgens Haak, Hemmingra en Haspels (2015) staat de cliënt zo sterker in zijn huidige context en kan er op een positieve manier gewerkt worden aan zijn toekomstperspectief. Dit toekomstperspectief kan gaan over een betere kwaliteit van leven of het terug opnemen van activiteiten dagelijks leven. De hulpverlener biedt bescherming, veiligheid en compensatie voor beperkingen. Er dienen zoveel mogelijk hulpbronnen ingeschakeld te worden om de krachten van iemand tot uiting te laten komen. Het gaat hier om een positief mensbeeld omdat mensen de mogelijkheid hebben te leren en hun mogelijkheden te laten groeien.

2.2.2.5 *Het model van Lalonde*

Het laatste model is het model van Lalonde. Het Vlaams Verbond van het Katholiek onderwijs (z.d.) geeft aan dat het uitgangspunt van dit model de gezonde mens is en wat deze mens beïnvloedt in zijn streven naar gezondheid en welzijn. Binnen dit concept wordt gekeken naar vier factoren. Deze zijn het interne milieu, het externe milieu, de leefstijl en gezondheids- en welzijnszorg. Deze vier factoren beïnvloeden elkaar. De componenten van het interne milieu vloeien voort uit ons erfelijk materiaal. Ons erfelijk materiaal bestaat uit onder meer biologische mechanismen, aanleg voor erfelijke en aangeboren aandoeningen, ontwikkelingsmogelijkheden en beschadiging als gevolg van ziekte of ongeval. Voorbeelden hiervan zijn het intellectuele vermogen, het gehoor, behoefte aan contact, enz. Dit zijn dus alle biologische factoren die ervoor kunnen zorgen dat iemand zijn gezondheid en welzijn aangetast worden.

De componenten in het externe milieu komen voort uit de natuurlijke en sociale omgeving van een persoon. Deze omgeving kan de gezondheid en het welzijn van personen aantasten. De natuurlijke omgeving bestaat uit de levende en niet – levende omgeving. De levende omgeving omvat alle levende organismen waardoor de persoon omringd wordt, behalve de mens. Het gaat hier dan bijvoorbeeld over dieren of planten. De niet – levende omgeving bestaat uit factoren als het klimaat of de geluidshinder in de buurt.

De sociale omgeving of menselijke omgeving bevat de directe sociale omgeving en de maatschappelijk – culturele omgeving. De directe sociale omgeving bestaat uit het micro- en mesomilieu van een persoon. Voorbeelden van deze milieus zijn het gezin, de collega's of de jeugdvereniging. De maatschappelijk – culturele omgeving bevat demografische, sociaal – economische, sociaal – culturele en politieke factoren. Een voorbeeld van een demografische factor is de samenstelling van de bevolking. Sociaal – economische factoren zijn werkgelegenheid of sociale zekerheid van een land. Maatschappelijke normen behoren tot de sociaal – culturele factoren van een land. Politieke factoren zijn bijvoorbeeld de wetgeving of invloed van politieke partijen.

Ook de leefstijl van een persoon kan van invloed zijn op gezondheid of welzijn. Waar de mens op interne en externe factoren geen invloed kon uitoefenen, kan hij dit bij zijn eigen leefstijl wel. Hij kan zijn eigen levenswijze en gezondheids- en welzijnsgedrag kiezen. Iemand kan bijvoorbeeld zelf kiezen of hij al dan niet drugs gebruikt of sport.

De laatste component, gezondheids- en welzijnszorg, heeft te maken met de voorzieningen en diensten met betrekking tot zorg, de voorlichtingen en promoties over zorg en de wettelijke bepalingen van zorg. De voorzieningen en diensten uit de gezondheidszorg kunnen zowel van professionele als niet – professionele aard zijn. De niet – professionele factoren zijn zelfzorg of vrijwilligerswerk. De professionele factoren bestaat uit laagdrempelige hulpverlening en ambulante of extramurale zorg voor korte of lange duur.

2.2.3 Problematieken van de doelgroep

Aan de hand van bovenstaande denkkaders kunnen we stellen dat welzijn vooral beïnvloed wordt door drie componenten. Deze zijn het fysieke welbevinden, het psychologische welbevinden en het sociale welbevinden. Wat zijn nu de problematieken met betrekking tot deze componenten bij bewoners van een woonzorgcentrum? Welke zaken hebben voor bewoners van een woonzorgcentrum invloed op hun gevoel van welzijn?

2.2.3.1 *Lichamelijke problematieken*

De meeste bewoners van woonzorgcentra kampen met een verscheidenheid aan lichamelijk kwalen. Elke persoon is uniek en ondervindt dus andere problemen met betrekking tot het fysieke. Het is dan ook moeilijk een volledig beeld te schetsen van de moeilijkheden bij alle bejaarden in woonzorgcentra. Om de meest voorkomende problemen met betrekking tot het lichamelijk functioneren na te kunnen gaan, werken woonzorgcentra met een Katz-schaal. In de Katz-schaal wordt, aan de hand van zes factoren, de zorgbehoefte van een persoon vastgesteld (RIZIV, 2018). Daarom zal ik deze Katz-schaal, die reeds besproken werd in 1.7.1, gebruiken om wat meer duidelijkheid te scheppen over de lichamelijke problematieken van bejaarden.

Een eerste factor binnen de Katz-schaal is de mogelijkheid of onmogelijkheid om zichzelf nog te kunnen wassen. Hieruit volgt ook het zich wel of niet kunnen aankleden. Er wordt aan de hand van de Katz-schaal nagegaan in welke mate een bejaarde deze zaken nog kan. Een volgende factor is transfers. Hoe verlopen de transfers van de bejaarden en hebben zij hier hulpmiddelen voor nodig? Ook het toiletbezoek en de (in)continentie worden nagegaan. Het laatste lichamelijke criteria binnen deze Katz-schaal omvat eten. Bewoners van een woonzorgcentrum hebben het vaak moeilijk om zelf nog eten te kunnen voorbereiden. Soms lukt het smeren van een boterham zelfs moeilijk. Maar ook het zelf kunnen eten is een problematiek bij deze ouderen.

We hebben nu, aan de hand van de Katz-schaal, een beeld over de verschillende bepalende factoren met betrekking tot zorgbehoevendheid. Maar welke lichamelijke oorzaken zorgen ervoor dat een oudere zich bijvoorbeeld niet meer kan aankleden of wassen?

Daarvoor dienen we wat dieper in te gaan op de kwalen die voortkomen uit het ouder worden. Uit een rapport van Campen (2011) komen heel wat lichamelijke klachten aan het licht. Ten eerste zijn er klachten met betrekking tot spieren. De meeste bejaarden ondervinden een afname van spierkracht. Hierdoor worden de elementen uit de Katz-schaal beïnvloed. Transfers en dus stappen wordt bijvoorbeeld moeilijker of onmogelijk. Maar ook het zelf kunnen eten en incontinentie kunnen het gevolg zijn van de afname van spierkracht. Naast het verlies van spierkracht, hebben ouderen vaak last aan gewrichten omwille van reuma of artrose. Het functioneren van de zintuigen gaat, omwille van de ouderdom, steeds achteruit. Het gaat hier dan om verlies van gehoor of zicht. Daarnaast worden ook de beenderen van ouderen brozer en kunnen zij sneller beenderen breken tijdens een valincident. Hart- en vaatziekten komen ook steeds vaker voor bij bewoners van een woonzorgcentrum.

2.2.3.2 Psychische problematieken

2.2.3.2.1 Dementie

Een eerste grote psychische problematiek bij de ouderen van woonzorgcentra is dementie. Volgens Van der Plaats (z.d.) is de term dementie is een verzamelnaam voor een groot aantal ziekten die elk hun eigen oorzaken en gevolgen hebben. Algemeen vindt er een vermindering van de hersenfuncties plaats. Deze vermindering van de hersenfuncties gaat gepaard met geheugenverlies, oriëntatieverlies, moeilijkheden met het denken en veranderingen van het gedrag. Er bestaan verschillende soorten dementie, deze zijn de ziekte van Alzheimer, vasculaire dementie, Lewy Body dementie, secundaire dementie en jongdementie. De gevolgen van dementie zijn van chronische, progressieve, onomkeerbare aard en hebben effect op het psychologische, het lichamelijke en het sociale.

Landgoed Rijckholt (2018) geeft aan dat de gevolgen van dementie voor iedere persoon anders zijn, maar dat we algemeen vier stadia kunnen onderscheiden. In het eerste stadium, het bedreigde ik, heeft iemand last van het vaak vergeten van zaken. De persoon gaat in ontkenning dat er iets mis is en is vaak rouwig om het feit dat hij zichzelf voelt aftakelen.

Het tweede stadium, het verdwaalde ik, bestaat uit het moeilijke herinneren van recente gebeurtenissen. Het vergeten van recente herinneringen wordt een terugkerend patroon. Daarnaast is men vaak de weg kwijt en ontstaat er onrust bij de persoon. Het vergeten van recente gebeurtenissen en zichzelf voelen aftakelen kan ervoor zorgen dat ouderen die te maken krijgen met deze problemen een grotere kans hebben op het ontwikkelen van een depressie of depressieve gevoelens.

Stadium drie, het verbogen ik, bevat vaker en vaker geheugenverlies en sterkere emoties en uiting van deze emoties. Daarnaast krijgt men in dit stadium last van waanbeelden en hallucinaties.

In het laatste stadium, het verzonken ik, vindt een verlies van alle intellectuele functies plaats. Men wordt volledig zorgafhankelijk en heeft last van onrust en agressie. Vaak treden er opnieuw reflexen op zoals dit bij baby's gebeurt. Dit kunnen bijvoorbeeld zuig- en grijpreflexen zijn.

2.2.3.2.2 Depressie

Een tweede psychische problematiek bij bewoners woonzorgcentra is depressie. Volgens Alexopoulos (2005) is depressie een ziekte waarbij langdurig sprake is van neerslachtigheid. Daarbij komt dat de getroffene last heeft van een laag zelfbeeld, slechte concentratie, angst, onzekerheid en een verlies van invloed op het leven. Naast deze psychologische problemen zijn er ook fysieke moeilijkheden. Het gaat hier dan om een verkeerd of verloren slaappatroon, een verminderde of vermeerderde eetlust, moeheid en geremdheid. Ten laatste is er de wens om te sterven of het meermaals denken aan sterven en de dood (Callens, 2009).

Er bestaat een grote gelijkenis tussen dementie en depressie en daarom is het voor de omgeving soms moeilijk uit te maken om welke van de twee ziekten het gaat. Zoals reeds vermeld kunnen een depressie of depressieve gevoelens een gevolg zijn van het aftakelen door dementie. Het grootste probleem blijft dan de dementie en het omgaan hiermee, maar er moet op zo'n moment ook rekening gehouden met de depressie die hieruit kan voortvloeien. Daarom wordt in sommige woonzorgcentra testen afgenomen waardoor aan de hand van deze testen nagegaan kan worden of de bewoners dementie of depressie tekenen vertoont of deze beide tot de klachten van de ouderen behoren.

2.2.3.3 *Sociale problematieken*

Volgens Van Campen (2011), is sociale kwetsbaarheid de grootste sociale problematiek die bij ouderen in woonzorgcentra wordt vastgesteld. Twintig procent van de ouderen in België beleven een sociale kwetsbaarheid (Vrije Universiteit Brussel, 2016). Dit betekent dat zij makkelijk in een sociaal isolement terecht kunnen komen. Voor ouderen binnen woonzorgcentra is deze kans op sociaal isolement niet kleiner dan voor ouderen die thuis blijven wonen. Vaak zijn voor deze ouderen in een woonzorgcentrum de enige sociale contacten die zij frequent hebben de verpleging en verzorging. Ze zien hun naaste familie of vrienden nog heel weinig.

Bij een opname in een woonzorgcentrum dient de oudere vaak afscheid te nemen van zijn levenspartner. Dit kan zowel de oorzaak als het gevolg zijn van een opname. Wanneer de levenspartner komt te overlijden, valt de zorg die deze partner voor de oudere bood, weg. Anderzijds zorgt een opname ervoor dat de partners uit elkaar gehaald worden en het contact niet meer kan verlopen hoe dit in de toekomst gebeurde. De oudere verliest de affectie die hij of zij bij hun partners vonden. Er vindt dus een verliessituatie plaats (Adriaensen, 2005). In deze verliessituatie verliest de bewoner door onder meer sterfte, het ver weg wonen van familie of het drukke tempo van de maatschappij waaraan de kinderen en kleinkinderen van de bejaarde onderworpen worden.

Naast het verliezen van het netwerk waar zij al die jaren deel van uitgemaakt hebben, verliezen de ouderen vaak meer dan enkel personen. Omwille van ziekte of de normale veroudering hebben zij vaak geen grip meer op hun gezondheid of pakweg herinneringen.

2.2.3.4 *Wisselwerking*

Er dient rekening gehouden te worden met het feit dat al deze problematieken in verbinding staan met elkaar. Zo zal de sociale kwetsbaarheid en het sociale isolement zorgen voor eenzaamheid en zal deze eenzaamheid op haar beurt zorgen voor een grotere kans op het vallen in een depressie. Deze depressie, of het niet gelukkig voelen, zal ervoor zorgen dat lichamelijke klachten ontstaan.

Deze klachten zijn uiteenlopend, zo kunnen maagklachten, hoofdpijn of duizeligheid een gevolg zijn van een depressie. Maar ook omgekeerd kan dit het geval zijn. Zo kunnen aanhoudende lichamelijke klachten ervoor zorgen dat een oudere in een sociaal isolement geraakt. Door het niet langer participeren aan sociale gebeurtenissen of het wonen in een woonzorgcentrum kan een bejaarde zijn connecties verliezen. Bij gevolg zal er een sociale kwetsbaarheid ontstaan.

Er is dus een duidelijke wisselwerking tussen al deze klachten en problematieken. Uit onderzoek van Lawton, MP., Brody, EM. (1969) blijkt dat ouderen met veel problemen bij algemene dagelijkse levensverrichtingen meer psychologische en sociale problemen hebben dan ouderen zonder deze problemen bij algemene dagelijkse levensverrichtingen.

Enkele voorbeelden van algemene dagelijkse levensverrichtingen zijn eten en drinken, naar het toilet gaan, het gebruiken van de zintuigen, zichzelf wassen, enzovoort (Grady, z.d.). Dit zijn, zoals reeds vermeld, de elementen van de Katz-schaal die in woonzorgcentra wordt gebruikt om zorgbehoefte vast te stellen. We kunnen stellen dat bewoners van woonzorgcentra vaak problemen hebben met deze algemene dagelijkse levensverrichtingen. Daaruit vloeit volgens Segal, S. (2014) voort dat deze personen een grotere kans hebben op psychosociale problemen.

2.3 Dieren in de zorg

2.3.1 Wat is een huisdier

Een huisdier is een dier dat door de mens, omwille van zijn nut of gezelligheid, in en rond het huis wordt gehouden (Van Dale, 2018). Dieren die door de mens gehouden worden vanwege hun nut, worden landbouwhuisdieren genoemd. Deze dieren zijn gedomesticeerd omwille van productie van goederen en diensten. Voorbeelden van landbouwhuisdieren zijn koeien, schapen en kippen. Daarnaast bestaan er ook gezelschapsdieren. Vroeger werden deze gezelschapsdieren ook gebruikt voor hun nut, zoals bijvoorbeeld het bewaken van de eigendom van de mens. Tegenwoordig worden deze dieren vooral voor hun gezelschap gehouden. Voorbeelden hiervan zijn honden, katten en cavia's.

Dit onderscheid wordt niet gemaakt door het soort dier te bekijken, maar is afhankelijk van de functie van het dier. Een koe die gebruikt wordt voor haar gezelschap, kan evengoed een gezelschapsdier zijn (Janssen & Bakker, 2007). Dit zien we bij integratie van dieren in de zorg bijvoorbeeld terugkomen in de zorgboerderijen. Deze diersoorten worden vaak als voorbeeld gebruikt voor landbouwhuisdieren, maar worden in de zorg ingezet omwille van hun gezelschap en gunstige effect op mensen.

Binnen de zorg, kunnen deze dieren dus ingezet worden als hulpverleningsmiddel. Dit integreren van dieren binnen de hulpverlening kan in verschillende situaties gebeuren. Enkele van deze voorbeelden worden aangehaald door het Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (2018). Zo kan dit gebeuren in situaties zonder vooropgesteld doel. Het huisdier wordt dan vooral gebruikt om de oudere af te leiden of op te vrolijken.

Indien een dier in de hulpverlening ingezet wordt om een vooropgesteld doel te bekomen, gaat het hier vooral om therapie met een dier als ondersteuning. De algemene term voor het integreren van dieren in de zorg is, zoals reeds vermeld in 2.1 'Inleiding', Animal Assisted Interventions. Binnen deze AAI kan een onderscheid gemaakt worden tussen twee soorten interventies. De eerste soort interventies zijn de Animal Assisted Activities, waarbij geen behandelingsdoel is opgesteld. De tweede soort interventies zijn de Animal Assisted Therapies, waarbij het gezelschapsdier als ondersteuning ingezet wordt binnen de therapie.

2.3.1.1 Animal Assisted Interventions

Animal Assisted Interventions is een overkoepelende term voor de verschillende situaties waarin een dier ingezet kan worden in de zorg en zo het fysieke, psychologische en sociale welbevinden van deze personen te verbeteren. Zo zijn er in de literatuur voorbeelden te vinden van onderzoeken waarbij dieren gebruikt worden om de gezondheid van mensen te verbeteren. Volgens Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (2018) hebben dieren namelijk effect op de bloeddruk van personen. Dieren kunnen zorgen voor een lagere bloeddruk en een meer ontspannen gevoel.

2.3.1.2 Animal Assisted Activity of dierondersteunende activiteit

Dierondersteunende activiteiten zijn activiteiten zonder vooropgesteld effect of behandelingsdoel. In tegenstelling tot AAT gaat het hier om informele contacten. Er hoeft geen professionele beroepsbeoefenaar aanwezig te zijn. Wel dient het team, dat bestaat uit mens en dier, een opleiding genoten te hebben. Meestal hebben de activiteiten tot doel de cliënt op te vrolijken of af te leiden bij trauma's of stresssituaties. Dieren worden ingezet om deelnemers te steunen en het algemeen welzijn van deze personen te verbeteren. Dit kan gaan om eenvoudige activiteiten waarbij dieren geaaid en geknuffeld kunnen worden. Maar ook spelen met bijvoorbeeld een hond of een wandeling maken kunnen beschouwd worden als Animal Assisted Activities (Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (2018).

2.3.1.3 Animal Assisted Therapy of dierondersteunend therapie

Het gaat hier om therapie, waarbij het aanwezige dier ingezet wordt als ondersteuning. Deze therapie is doelgericht en gestructureerd. Aan de hand van de therapie probeert de therapeut een bepaald effect te bewerkstelligen bij de cliënt. De uitvoering ervan gebeurt door professionele therapeuten of beroepsbeoefenaars in de gezondheidszorg, het onderwijs en de maatschappelijke dienstverlening. Zij werken samen met de begeleider van het dier tijdens de therapie.

Deze therapie kan ingezet worden voor het fysieke, cognitieve en sociale functioneren van de hulpvrager. Voorbeelden van personen in woonzorgcentra die hier baat bij kunnen hebben zijn psychiatrische patiënten of bewoners met dementie. Het verschil met bovenstaande activiteiten is dat bij Animal Assisted Therapy gebruik wordt gemaakt van een expert. Het kan dan gaan om een therapeut, psycholoog, psychiater, ergotherapeuten, fysiotherapeuten, logopedisten, sociaal werkers enz. Een voorbeeld van deze therapieën is het opnieuw leren stappen met ondersteuning van een dier Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (2018).

2.3.2 Voor- en nadelen voor woonzorgcentra

In het hoofdstuk over welzijn werden de drie componenten die hier bepalend voor zijn, uitgebreid besproken. Dit zijn het fysieke welbevinden, het psychische welbevinden en het sociale welbevinden (The World Health Organization, 1997). In dit deel zullen de voor- en nadelen van dieren in de zorg, met betrekking tot deze drie componenten, besproken worden.

2.3.2.1 *Voordelen lichamelijk welbevinden*

Ten eerste worden de positieve effecten op het lichamelijk welbevinden van bewoners van een woonzorgcentrum besproken. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat dieren een enorm effect hebben op de gezondheid van mensen. Uit een onderzoek van Raina, Waltner-Toews, Bonnett, Woodward & Abernathy (1999) blijkt dat contact met dieren kan zorgen voor meer behoud van de algemeen dagelijkse levensverrichtingen en een mindere zorgbehoefendheid. Bij personen die geen gezelschapsdieren bezitten, werd een snellere achteruitgang van de algemeen dagelijkse levensverrichtingen vastgesteld. Bij personen met gezelschapsdieren ging het kunnen uitvoeren van ADL minder snel achteruit omdat het omgaan met dieren zorgt voor meer beweging voor de oudere. De bejaarde dient zich te bukken om het dier te aaien, gebruikt zijn handen bij het aaien van dieren of gaat wandelen omdat het dier dit nodig heeft. Het dier stimuleert de oudere om meer te bewegen en minder geïsoleerd op zijn kamer te verblijven.

Aan de hand van een grootschalige studie door Friedman (2011) blijkt dat de kans op overlijden een jaar na een hartinfarct kleiner is wanneer men een huisdier heeft. Het contact met dieren kan zorgen voor een daling van de bloeddruk, het reguleren van de hartslag en een verhoging van het endorfine gehalte (Baun, 1984). Endorfine wordt gezien als een natuurlijke feel good drug.

Er wordt minder stress ervaren en men voelt zich in het algemeen gelukkiger. Volgens Odendaal (2000) zorgt deze verandering in de hormoonspiegel voor de verlaging van de bloeddruk.

Uit een onderzoek door Siegel (1990) blijkt dat ouderen met dieren minder vaak naar de dokter gaan dan ouderen zonder dieren. Dieren kunnen helpen bij revalidatie, na een operatie kan het dier de persoon in kwestie aanzetten zijn ADL sneller opnieuw op te nemen. Een hond heeft beweging nodig en het baasje zal dus uit bed moeten komen om voor het dier te zorgen. Het moeten zorgen voor een dier, nl. het eten geven, buiten laten, aandacht geven, zorgt ervoor dat het dag- en nachtritme behouden blijft (LICG, 2018). Een dier volgt nu eenmaal het ritme dat de natuur ons verschaft.

Enders – Slegers observeerde in 2008 dat Animal Assisted Therapy invloed kan hebben op de voedselinname van ouderen. Indien zich in de eetruimte een aquarium bevindt, toonden de ouderen een grotere alertheid en bleven ze langer aan tafel zitten.

2.3.2.2 Nadelen lichamelijk welbevinden

Naast deze positieve effecten, zitten er aan het integreren van dieren in de zorg ook nadelen. De grootste nadelen die hier onderscheiden kunnen worden zijn veiligheid en hygiëne. Ten eerste zijn er de zoönosen. Dit zijn ziekten die van dier op mens overgedragen kunnen worden (Encyclo, 2018). De ziekten die door dieren op mens overgedragen kunnen worden, zijn bijvoorbeeld schurft, dermatofytose en de kattenkrabziekte. Deze kwamen naar voren door middel van een combinatie van literatuur- en veldonderzoek door Lambrechts & Spek (2013). Naast deze zoönosen, kunnen ook ongedierte aanwezig zijn door de dieren. Het kan hier dan gaan om vlooiën of teken.

Een dier blijft onvoorspelbaar. Natuurlijk wordt door de trainingen omtrent AAT en AAA zo veel mogelijk voorbereid op tekenen van veranderend gedrag bij dieren, maar soms kan het nog voorkomen dat een dier onverwacht gedrag stelt. Het gaat hier dan om bijten, krabben of het veroorzaken van geluidshinder (Janssen & Bakker, 2007). Omdat de bewoners van woonzorgcentra vaak niet meer zo mobiel zijn, is er de mogelijkheid op struikelen over een dier dat vrij rondloopt. Verder zijn er nog de geurhinder die sommige dieren kunnen verspreiden en de allergieën van bewoners. Een bewoner kan allergisch zijn aan sommige dieren en kan hier dan ook niet mee in contact komen.

Om deze allergieën op te vangen, kan een robotdier een goed alternatief zijn. Uit onderzoek van Tamura, T., Yonemitsu, S. & Itoh, A. (2004) blijkt dat een pluche- of robotdier een positief effect kan hebben op de stemming, probleemgedrag en interactie van zwaar dementerenden. Dit robotdier kan bijvoorbeeld een kat of hond zijn.

2.3.2.3 Voordelen psychisch welbevinden

Een volgend onderdeel zijn de voordelen van het contact met dieren voor het psychisch welbevinden van bewoners van een woonzorgcentrum. Dieren kunnen een buffer vormen tussen de oudere en stressvolle situaties. Huisdieren kunnen hun baasjes of de personen rondom hen bijstaan in momenten van stress en voelen aan wanneer iemand stress ondervindt. Huisdieren vormen een buffer vormen tegen de stress Siegel (1990) en zorgen ervoor dat personen meer ontspannen zijn (Crowley-Robinson, Fenwick & Blackshaw, 1996).

Hieruit volgt dat ouderen die vaak in contact komen met dieren minder kans hebben op het ontwikkelen depressies. Dit geldt vooral voor ouderen die net hun partner verloren hebben. Ze gaan zich minder eenzaam voelen en worden afgeleid van de gedachten over hun eigen kwalen. Ze hebben het gevoel dat ze belangrijk en nodig zijn in het leven van hun huisdier (Garrity, 2015). Terwijl bewoners van een woonzorgcentrum zonder huisdieren, zich vaak nutteloos en onbelangrijk voelen. Dit omdat zij niet meer actief bezig zijn met het tempo van de maatschappij.

De cliënt gerichte benadering volgens Carl Rogers stelt dat de therapeut een onvoorwaardelijke positieve positie dient aan te nemen naar de cliënt toe. Op deze manier krijgt de cliënt wat meer zelfwaardering omdat deze zich opnieuw belangrijk kan voelen. Een dier kan onvoorwaardelijke liefde geven en dus een soortgelijk effect teweegbrengen als een dienstverlener die de cliënt gerichte benadering toepast (Rogers, 2016).

Daarnaast maakten ouderen die naar een woonzorgcentrum verhuizen vaak een hele reeks verliessituaties mee. Ze dienden afscheid te nemen van hun woning, hun partner en mogelijk ook van hun geliefde huisdier. Dit alles zorgt ervoor dat bewoners van een woonzorgcentrum vaak affectie missen. Ze kunnen of willen deze affectie niet bij andere bewoners zoeken en familieleden hebben het vaak zelf te druk met de verantwoordelijkheden binnen hun dagelijks leven. De grote aaibaarheidsfactor van dieren zorgt ervoor dat de ouderen hier opnieuw wat affectie in vinden (Enders-Slegers observeerde in 2008). De drempel om zich open te stellen voor een dier is veel kleiner dan de drempel bij andere bewoners of hulpverleners.

Verder weten we aan de hand van de Biophilia Theorie (Rogers, 2011) dat mensen een aangeboren drang hebben om dicht bij de natuur en de wezens in de natuur te zijn. De theorie gaat ervan uit dat de mens zich in relatie met de natuur ontwikkelt en ontplooit. We zouden ons beter kunnen focussen wanneer we in verbinding staan met de natuur en dieren. Daarnaast kan, volgens Gerrit Vignero (2011), een dier fungeren als transitioneel object of overgangsobject. De bewoner kan zich veiliger en beschermd voelen door het eigen huisdier mee te brengen naar het woonzorgcentrum.

2.3.2.4 Nadelen psychisch welbevinden

Het grootste nadeel met betrekking tot psychisch welbevinden bij het integreren van dieren in de zorg, is het verlies van deze dieren (LICG, 2018). De bewoner kan gehecht raken aan zowel zijn eigen huisdier als aan een huisdier van het woonzorgcentrum. Indien dit dier sterft, krijgt de oudere opnieuw te maken met een verlies.

Dit verlies, bovenop het verlies dat plaatsvindt bij de intrek in een woonzorgcentrum, kan zorgen voor verdriet en een sombere stemming. Een ander nadeel is dat sommige mensen minder diervriendelijk zijn. Zij kunnen bang zijn van dieren omwille van vroegere ervaringen. Dit gaat dan meestal om een bepaald soort dier waar zij bijvoorbeeld door aangevallen zijn. Daarnaast voelen mensen soms geen affectie voor dieren en willen zij dan ook geen dieren in hun omgeving hebben.

2.3.2.5 Voordelen sociale welbevinden

De laatste component die welzijn kan beïnvloeden, is de sociale component. Ook hier zien we dat dieren een positieve invloed kunnen hebben. Volgens Het Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (2018) hebben ouderen een grote sociale kwetsbaarheid en voelen zij zich vaak eenzaam. Huisdieren kunnen de gaten in het sociale netwerk van een persoon opvullen. Niet alleen worden de dieren zelf een onderdeel van het netwerk van de oudere, maar de dieren kunnen ervoor zorgen dat ouderen meer contact maken met anderen. De drempel om een gesprek te beginnen met iemand is kleiner wanneer het onderwerp een dier is of wanneer er een dier aanwezig is. Huisdieren kunnen dus het eenzaamheidsgevoel van ouderen verminderen en de leegte opvullen.

Volgens Janssen en Bakker (2007) kunnen huisdier ondersteunende interventies de kwaliteit van leven van bewoners van een woonzorgcentrum verbeteren omdat ze het eenzaamheidsgevoel tegengaan en de stemming van ouderen verbeteren. Ze zijn een sociale steun voor de oudere en kunnen hetzelfde effect op de oudere hebben als de aanwezigheid van menselijke steun (Enders-Slegers, 2008).

Daarnaast zorgt de inclusie van dieren in een woonzorgcentrum ervoor dat het huiselijker wordt en de oudere zich meer thuis voelt. Zeker wanneer de oudere zijn geliefde gezelschapsdier van thuis kan meebrengen naar het WZC. Zo heeft deze persoon steeds een stukje van thuis bij zich en verloopt de aanpassing vlotter. Daarnaast kan het huisdier sociale steun verlenen. Het zorgt ervoor dat communicatie en het contact leggen met andere makkelijker wordt. Omdat het dier de sociale contacten makkelijker maakt, krijgt de bewoner opnieuw het gevoel nog ergens bij te horen (Fick, 1993).

2.3.2.6 Nadelen sociale welbevinden

Discussies die ontstaan omwille van de dieren in een woonzorgcentrum, kunnen een nadeel zijn voor het sociale welbevinden van bewoners. Elke bewoner wilt graag tijd spenderen met het dier en kan jaloeers worden wanneer iemand anders het dier op de kamer heeft. Er zijn natuurlijk steeds mensen die niet van dieren houden en deze hebben dan ook liever geen dieren in de buurt. Zij kunnen bijvoorbeeld geur- en geluidshinder ondervinden door de huisdieren (Janssen, M.A. en Bakker, F.A., 2007).

2.3.3 Aandacht voor mens en dier

Voorlopig werd ingegaan op het welzijn van de bewoners van een woonzorgcentrum. Dit is uiteraard een grote reden voor het wel of niet integreren van dieren in de zorg. Maar we kunnen nog twee andere partijen onderscheiden aan wiens welzijn of welbevinden aandacht besteed dient te worden. Ten eerste zijn er de werknemers van de woonzorgcentra. Indien een dier in de zorg wordt gebruikt, dienen zij hier akkoord mee te gaan. Een huisdier kan enerzijds de werksfeer verbeteren en ook voor de werknemers een buffer vormen tijdens stressvolle situaties. Anderzijds kunnen dieren voor extra werklast zorgen en kunnen zij de een hindernis zijn tijdens de verzorging van een bewoner.

Vervolgens zijn ook de dieren zelf een belangrijke partij. Er dient steeds rekening gehouden te worden met het welzijn van de dieren. Zij moeten goed verzorgd worden en dienen genoeg aandacht te krijgen. Ook moet de veiligheid van de dieren gevrijwaard worden. Indien een bewoner of personeelslid te hardhandig omgaat met het dier dient hier een gevolg aan vast te hangen. Daarnaast dient een dier dat huisdier wordt van een woonzorgcentrum voldoende bestand te zijn voor stressvolle en chaotische situaties. Het dier moet sociaal genoeg zijn om met grote groepen mensen en veel aandacht om te kunnen.

2.4 Besluit

Er is veel literatuur te vinden over welzijn bij bejaarden, het gebruik van dieren in de zorg en de effecten hiervan op het welzijn van ouderen. Volgens deze literatuur kan er zeker een link gelegd worden tussen het welzijn van bewoners van een woonzorgcentrum en het integreren van dieren in de zorg. We kunnen besluiten dat bejaarden niet enkel met lichamelijke problematieken te kampen hebben en dat steeds rekening gehouden dient te worden met hun psychische en sociale welbevinden. Het contact met dieren kan effect hebben op de drie factoren van welbevinden, zowel in positieve als in negatieve zin.

3 Praktijk

3.1 Inleiding

Tien woonzorgcentra doorheen Vlaanderen werden bevroegd over het thema en het al dan niet op de hoogte zijn van linken tussen de integratie van dieren in de zorg en het welzijn van hun bewoners. Binnen dit hoofdstuk zal een korte beschrijving gegeven worden van elk bevroegd woonzorgcentrum waarin te lezen zal zijn waar de woonzorgcentra gelegen zijn en of zij reeds over dieren beschikken. Vervolgens zullen de volledige interviews te lezen zijn. Ten slotte worden enkele eerste vaststellingen gedaan omtrent de visies, opvattingen en ervaringen van de woonzorgcentra met betrekking tot het thema.

3.2 Werkwijze

Om een kwalitatief onderzoek te bekomen, besliste ik een semigestructureerd interview af te nemen bij woonzorgcentra in België. Een semigestructureerd interview bevat een algemeen interviewschema met vooraf opgestelde vragen. Deze vragen zijn algemeen opgesteld, maar er kan steeds van deze vragen afgeweken worden om bijvoorbeeld door te kunnen vragen indien een respondent een interessant of onvolledig antwoord geeft. Op deze manier is het mogelijk gedetailleerde informatie te verkrijgen, wat in dit onderzoek belangrijk is (Neckebroeck, C., Vanderstraeten, I., Verhaeghe, M., 2015).

Er werden drie verschillende soorten interviewschema's opgesteld omdat binnen het onderzoek verschillende soorten woonzorgcentra bevroegd zouden worden. Dit om na te gaan wat de opvattingen, meningen en ervaringen waren met betrekking tot de integratie van gezelschapsdieren in woonzorgcentra. Ik maakte het onderscheid tussen woonzorgcentra met eigen dieren, woonzorgcentra met dieren van de bewoners en woonzorgcentra zonder dieren.

Elke vragenlijst heeft dezelfde opbouw. Ten eerste is er een algemeen deel waarin de visie omtrent dieren van het woonzorgcentrum bevroegd werd. Dit betekent dat hierin gevraagd werd naar de mogelijkheid tot bezoek van huisdieren en de mogelijkheid tot het houden van eigen huisdieren. Verder werd, binnen dit algemeen deel, de vraag gesteld of de bewoners zelf reeds het onderwerp dieren hadden aangehaald en wat argumenten voor het wel of niet aanvaarden van dieren zouden zijn.

Een volgend deel bestond uit een specifiek deel voor elk soort woonzorgcentrum. In dit specifieke deel werd gevraagd naar de aanleiding voor het integreren van dieren in het woonzorgcentrum, de keuze van de diersoorten, de verblijfplaats van de dieren, voorschriften omtrent hygiëne en veiligheid en het effect van de dieren op de bewoners. Daarnaast werd gevraagd naar incidenten met de dieren en de positieve en negatieve aspecten van het integreren van dieren.

Ten laatste vond een afronding plaats waarin gevraagd werd naar de toekomstplannen van het woonzorgcentrum en de ideale situatie omtrent dieren volgens de respondenten. Er werden natuurlijk enkele vaste vragen geformuleerd, wel werd, door middel van open vragen, genoeg ruimte gelaten om dieper in te gaan op de antwoorden van de WZC. Om het interviewtranscript zo volledig mogelijk te maken werd gebruik gemaakt van een geluidsopname van het interview. Hier werd steeds toestemming om gevraagd bij de deelnemers.

Om een zo betrouwbaar en uitgebreid mogelijk resultaat te bekomen nam ik tien interviews af. De interviews werden afgenomen in Vlaams – Brabant en Oost – Vlaanderen. Hier is geen specifieke reden voor. De woonzorgcentra waarvan ik, na het contact opnemen, het meest respons van kreeg waren deze uit Vlaams – Brabant en Oost – Vlaanderen. Deze interviews gebeurden face – to – face of via mail.

Na het afnemen van alle interviews, zowel mondeling als via mail, heb ik deze getranscribeerd. Het transcriberen van interviews betekent het uitschrijven van de interviews. Wanneer de gesprekken mondeling verliepen nam ik deze, met goedkeuring van de geïnterviewde, op zodat ik deze tijdens het transcriberen kon beluisteren. Indien de interviews via mail verliepen, behield ik deze volledig bij het transcriberen. Het transcriberen gebeurde telkens meteen na het interview omdat dit, volgens mij, het beste resultaat zou opleveren. Omdat ik een semigestructureerd interview had opgesteld, gebeurde de codering aan de hand van de vragen in dit interview. Ik vergeleek alle antwoorden op eenzelfde vraag. Zo kon ik er de meest bruikbare uitspraken of opvattingen gemakkelijk uithalen.

3.3 Bevraagde woonzorgcentra

Zoals reeds vermeld, werden in dit kwalitatief onderzoek tien woonzorgcentra bevraagd over hun ervaringen met betrekking tot dieren in de zorg. Wat volgt is een korte beschrijving van de verschillende woonzorgcentra met onder andere hun ligging en op welke manier het contact met deze deelnemers verliep.

Het eerste woonzorgcentrum dat deelnam aan dit onderzoek is WZC Molenstee in Kampenhout, Vlaams – Brabant. Dit interview vond tijdens de stageperiode plaats en verliep via mail. In WZC Molenstee wordt alles in het werk gesteld om te voldoen aan de mogelijkheden, beperkingen en moeilijkheden van de bewoners en ze doen dit aan de hand van een op maat opgestelde zorg- en dienstverlening. Ze beschikken over een huiskat, genaamd Molly. Verder vinden ook enkele vissen en vogels hun thuis in het woonzorgcentrum. Tijdens mijn stage las ik in een artikel dat zij een huiskat hebben. Het contact met Molenstee was een goede voorbereiding op de volgende interviews die na mijn stage plaatsvonden. Door het gesprek met de animator van Molenstee had ik een beter beeld op de vragen die ik wilde stellen.

De volgende deelnemer is woonzorgcentrum Martinas in Merchtem, Vlaams – Brabant. Het interview vond plaats via mail op 4 oktober 2018. Het is een gloednieuw complex gelegen op korte afstand van Merchtem zelf. Hier wordt het concept intergenerationeel samenwonen toegepast. Dit betekent dat de bewoners van het WZC samenwonen met personen van alle leeftijden. Binnen het woonzorgcentrum leven twee konijnen en een cavia die eigendom zijn van het woonzorgcentrum. Maar bewoners hebben ook steeds de mogelijkheid hun huisdier mee te brengen. Dit indien zij hier zelf voor kunnen zorgen.

Het derde woonzorgcentrum betreft WZC Seniorcity. Het is gelegen in het centrum van Gent, Oost - Vlaanderen. Het interview met woonzorgcentrum Seniorcity verliep mondeling in het woonzorgcentrum op 8 oktober 2018. Seniorcity staat voor een uitstekende dienstverlening, een hoge woonkwaliteit en een brede welzijnsbeleving. Deze beloften maken zij waar aan de hand van een sfeer van comfort, gezelligheid en een goed gevoel. Maar ook wordt er volgens het woonzorgcentrum maximaal rekening gehouden met de persoonlijke verwachtingen van de bewoners. Het woonzorgcentrum wil de fysieke, psychologische en sociale kansen zoveel mogelijk behouden of verbeteren. In het woonzorgcentrum is het niet toegestaan voor de bewoners om eigen dieren te houden en er is geen dier aanwezig van het WZC zelf. Wel moedigen zij bezoek met dieren aan en werken zij samen met Clinidogs.

De volgende deelnemer is woonzorgcentrum Hof Ter Waarbeek in Asse, Vlaams - Brabant. Het interview verliep via mail op 10 oktober 2018. Het betreft een woonzorgcentrum en een centrum voor kortverblijf. Hun publiek bestaat voornamelijk uit zwaar zorgbehoevenden. Zo zijn 71 van de 89 bewoners RVT, wat betekent dat de meeste van hun bewoners een hoge score behalen op de Katz-schaal. In de afsprakennota van het woonzorgcentrum staat dat eigen dieren niet toegelaten worden. Wel werd hier eenmalig een uitzondering op gemaakt en mocht een bewoonster een vogeltje in een kooi op haar kamer houden.

Het vierde woonzorgcentrum is WZC Palmyra gelegen in Drogenbos, Vlaams – Brabant. Het interview verliep mondeling in het woonzorgcentrum op 11 oktober 2018. Het is een nieuw woonzorgcentrum en telt 120 bewoners waar vooral het comfort van de bewoners centraal staat. Ze beloven comfort tot in de kleinste details om zo een dienstverlening aangepast aan de noden van de bewoners te verkrijgen. In het woonzorgcentrum zijn dieren zeker welkom. Bewoners hebben de mogelijkheid zelf een dier te houden en is er een zorgboerderij aanwezig.

Een volgend woonzorgcentrum is Home Claire en is gelegen op een kwartiertje van het centrum van Gent, Oost – Vlaanderen. Het interview met het woonzorgcentrum verliep via mail op 12 oktober 2018. Home Claire staat voor een zo passend mogelijke omkadering waarin zowel een persoonlijke onafhankelijkheid als een aangepaste zorgverlening centraal staan. Het belooft dat de bewoner geen afscheid dient te nemen van alle geneugten van het leven en dat deze zich thuis zal voelen in het woonzorgcentrum. Dieren zijn een vaste waarde in het woonzorgcentrum. Zo hebben ze zelf poezen, een konijn, een volière en vissen. Ook bewoners, mogen indien mogelijk, hun eigen dieren houden.

Woonzorgcentrum Koning Albert I ligt landelijk gelegen in Dilbeek en grenzend aan het Pajottenland. Het contact met het woonzorgcentrum verliep via mail op 12 oktober 2018. Dit woon-zorgcomplex telt momenteel 67 bewoners. Daarnaast zijn er ook nog 43 assistentiewoningen. In eerste instantie werd mij verteld dat huisdieren bij hen niet toegelaten werden. Maar tijdens het interview werd duidelijk dat af en toe een uitzondering gemaakt kan worden. Zo hebben ze op de beschermde afdeling bijvoorbeeld een vogeltje.

Woonzorgcentrum Oase in Wolvenstem, Vlaams – Brabant, is de achtste deelnemer. Het interview met woonzorgcentrum Oase verliep via mail op 15 oktober 2018. Het WZC belooft een familiaal karakter met een nauwe band tussen bewoner en medewerkers. Er wonen 80 ouderen in het woonzorgcentrum en er zijn 75 assistentiewoningen voorhanden. Ook hier was wat onduidelijkheid aanwezig. Voorafgaand aan het interview lieten zij weten geen dieren te aanvaarden. Tijdens het interview werd duidelijk dat zij, in bepaalde omstandigheden, toch een uitzondering zouden maken. Er is in woonzorgcentrum Oase geen verbod op het houden van eigen huisdieren, maar het wordt wel afgeraden. Zelf hebben zij in het verleden parkieten en konijnen gehad.

Vervolgens werd WZC Paaleyck bevestigd. Het woonzorgcentrum is gelegen in Kapelle-op-den-Bos, Vlaams – Brabant. Dit interview verliep mondeling op 15 oktober 2018. Het is een nieuw complex met 56 kamers voor vast verblijf en 14 mogelijkheden tot kortverblijf. In de toekomst wordt ook een dementieafdeling deel van het woonzorgcentrum. Het belooft een zorg op maat door de bewoner centraal te stellen. Het woonzorgcentrum bezit momenteel geen huisdieren, maar zij willen hier in de toekomst graag verandering in brengen.

Het laatste woonzorgcentrum is WZC Het Heiveld in Sint – Amandsberg, Oost - Vlaanderen. Het contact met Het Heiveld verliep mondeling op 2 november 2018. Het woonzorgcentrum biedt zorg op maat. Dit door een ruim aanbod aan zorg- en dienstverlening. Het woonzorgcentrum wil een tweede thuis zijn voor de bewoners en hun familieleden. Het woonzorgcentrum heeft enkele huisdieren waar de bewoners bij betrokken worden. Het gaat hier onder andere over een micro varken, cavia's en vogels. Daarnaast willen ze in de toekomst graag een zorgboerderij opzetten.

3.4 Resultaten

Na het bespreken van de werkwijze en een korte beschrijving van de bevroegde woonzorgcentra, zal ik de resultaten weergeven die uit deze interviews voortkwamen. Dit betekent dat meer informatie te lezen zal zijn over de ervaringen, opvattingen en bedenkingen van de woonzorgcentra met betrekking tot het thema dieren in de zorg en het effect op hun bewoners dat zij hier al dan niet over waarnemen.

Woonzorgcentrum Palmyra

Het interview in woonzorgcentrum Palmyra gebeurde met de directeur, Koen Joostens. Met betrekking tot de visie van het woonzorgcentrum, liet deze weten hoe schrijnend hij het vindt dat sommige woonzorgcentra dieren niet toelaten. Om zijn mening te staven, haalt hij een herinnering op van vier jaar geleden. Meneer Joostens vertelt dat toen een bejaarde vrouw informatie kwam vragen over de assistentie woningen. Zij kwam enkele keren kijken naar een woning, maar besliste dat ze haar achttienjarige hondje niet kon achterlaten. Haar zoon wilde het dier niet verzorgen en het laten inslapen was helemaal geen optie. Meneer Joostens geeft aan dat dit een wake up call was voor het woonzorgcentrum.

Door het verhaal van deze kandidaat bewoonster, werd voor hem duidelijk hoe traumatisch een verhuis naar een woonzorgcentrum of assistentie woning kan zijn. Bewoners dienen niet enkel afscheid te nemen van hun woning, maar ook van hun omgeving, structuur en soms hun gezelschapsdier. Volgens meneer Joostens leidt dit alles tot een dubbele verliessituatie, maar in de meeste woonzorgcentra wordt met deze verliessituaties geen rekening gehouden.

Meneer Joostens geeft aan dat er te snel gewezen op hygiëne en regelgeving. Hij maakt duidelijk dat hij van mening is dat we anno 2018 te hygiënisch zijn. Er bestaan nu enorm veel allergieën en deze zijn, volgens hem, ontstaan omdat mensen te proper zijn. Dit terwijl er geen strikte regelgeving bestaat omtrent dieren in een woonzorgcentrum. De jaarlijkse inspectie vindt het integreren van dieren net zeer positief, zegt meneer Joostens.

Hij gaat verder met uitleggen dat dieren in het woonzorgcentrum zeker welkom zijn. Zowel het bezoek van dieren, als het houden van huisdieren door de bewoners is mogelijk. De redenen die meneer Joostens hiervoor geeft zijn het sociale welbevinden en de verliessituaties van de ouderen.

Hij vervolgt zijn verhaal over de kandidaat bewoonster die haar hondje niet wilde achterlaten. Het niet toelaten van huisdieren kan als negatief beschouwd worden door bewoners en hun familieleden en hierdoor zouden zij voor een opname in een ander woonzorgcentrum kunnen kiezen. Het verliezen van potentiële 'klanten' is voor hem dan ook een argument om huisdieren toch toe te laten.

Natuurlijk is het verliezen van potentiële klanten niet de enige aanleiding om dieren toe te laten. Meneer Joostens vertelt dat de verschillende generaties samenbrengen een grote aanleiding was voor het integreren van huisdieren. Hij geeft aan dat hij weet dat een woonzorgcentrum niet aantrekkelijk is en dat het saai kan lijken voor jongeren.

Daarom hebben ze, naast een zorgboerderij, ook een kinderspeeltuin geplaatst. Deze zorgboerderij en kinderspeeltuin zijn niet enkel voor de bezoekers van het WZC, maar voor alle kinderen uit de buurt.

Meneer Joostens vertelt welke dieren allemaal in het WZC wonen. Dit zijn geiten, kippen en schapen in de zorgboerderij. Voor de rest hebben bewoners met een dier het vaakst een hond. Bij de vraag waarom voor deze diersoorten werd gekozen, was het antwoord dat deze dieren het best in een zorgboerderij leken te passen. De dieren worden verzorgd door de klusjesman.

Doorheen het gesprek wordt aangegeven dat er veel positieve gevolgen ontstaan door het integreren van dieren in de zorg. Meneer Joostens haalt aan dat hij het fantastisch vindt te zien hoe, bijvoorbeeld, personen met dementie of een psychische aandoening reageren op een dier. De communicatie met deze personen verloopt veel vlotter. Dit komt, volgens hem, door het feit dat mens en dier al eeuwen samenleven. Hij stelt zich de vraag waarom dit in de laatste levensjaren anders zou moeten zijn. Daarnaast is de affectie die bewoners van dieren kunnen krijgen essentieel voor het welbevinden. Meneer Joostens vertelt dat bejaarden in een woonzorgcentrum vaak affectie missen omdat zij hier moeilijker om durven vragen. Een dier geeft onvoorwaardelijke liefde en de bewoners hebben hier enorm veel baat bij.

De bewoners zijn reeds bevraagd over hun mening omtrent de dieren. Volgens meneer Joostens, vindt jaarlijks een tevredenheidsenquête plaats. Uit deze tevredenheidsenquête blijkt dat 99 procent van de bewoners tevreden is met de aanwezigheid van de dieren. Er hebben zich dan ook nog geen incidenten met de dieren voorgedaan.

Verder vertelt meneer Joostens dat er enkele voorwaarden zijn waaraan voldaan moet zijn om een dier te mogen meebrengen naar het woonzorgcentrum. De dieren dienen ingeënt zijn aangezien dit belangrijk is voor zowel de gezondheid van de bewoners als deze van de dieren. De dierenarts komt twee keer per jaar langs om de dieren in te enten. De bewoners dienen zelf voor hun dieren te kunnen zorgen en indien dit niet meer lukt moet de familie de zorg voor het dier opnemen.

Meneer Joostens vertelt met heel veel passie over de integratie van dieren in de zorg. Zo heeft het woonzorgcentrum plannen om een dementiehond in het woonzorgcentrum te integreren. Dit is natuurlijk een grote investering omdat de infrastructuur van het WZC aangepast zou moeten worden. Het dier zou namelijk 's nachts alleen in het woonzorgcentrum moeten verblijven.

Het gesprek wordt afgesloten met een beschrijving van de ideale situatie volgens de directeur van het woonzorgcentrum. Hij vertelt dat hij het integreren van dieren een geweldig idee vindt. Zo wordt het woonzorgcentrum een leuke plek om naartoe te komen en worden de verschillende generaties met elkaar verbonden. Daarnaast haalt hij de affectie die bewoners van dieren krijgen nogmaals aan.

Woonzorgcentrum Oase

Het interview met woonzorgcentrum Oase vond plaats met mevrouw De Valck, hoofd ergo – kiné – animatie. Zij vertelt dat het woonzorgcentrum openstaat voor huisdieren, maar dat zij rekening houden met de hygiëne die hierbij komt kijken. Zo hebben ze reeds verschillende huisdieren gehad, maar dat dit telkens wanneer iemand uit de zorg hier de verantwoordelijkheid voor opnam. Het bezoek van huisdieren is toegelaten en ook het meebrengen van eigen huisdieren mag. Maar dit wordt, volgens mevrouw De Valck, ten sterkste afgeraden. De reden hiervoor is dat vele van de bewoners fysiek niet meer instaat zijn voor een dier te zorgen. De vraag naar huisdieren wordt heel weinig gesteld.

Mevrouw De Valck zegt dat argumenten om wel voor huisdieren te kiezen de sociale contacten, het meebrengen van een stukje van de eigen leefwereld bij opname in een woonzorgcentrum en het gezelschap zijn. Daarnaast kunnen dieren het psychisch welbevinden verbeteren en kunnen zij ervoor zorgen dat fysieke mogelijkheden op peil worden gehouden, dit bijvoorbeeld omdat de bewoners zich dan nog dienen te bukken en gaan wandelen. Er zijn volgens haar ook enkele redenen om niet voor dieren te kiezen. Zo worden de hygiëne, de fysieke mogelijkheden en een tekort aan personeel aangehaald.

Het thema dieren in de zorg is volgens mevrouw De Valck wel bespreekbaar. Enkel het verplegend personeel is geen voorstander van de integratie van dieren. Indien er meer vrijwilligers zouden zijn die zouden kunnen instaan voor de verzorging van dieren, zou dit wat meer ter sprake kunnen komen.

Naar de toekomst toe, ziet mevrouw De Valck geen echte mogelijkheid tot het integreren van dieren in het woonzorgcentrum. In de assistentie woningen worden dieren dan weer wel toegelaten. Mevrouw De Valck ziet geen ideale situatie met betrekking tot dieren. Volgens haar zijn activiteiten waarbij dieren van buitenaf betrokken worden, genoeg voor de bewoners.

Woonzorgcentrum Seniorcity

Het interview in woonzorgcentrum Seniorcity vond plaats met meneer Lambrecht, coördinator welzijn. Hij vertelt dat ze in het woonzorgcentrum geen vaste huisdieren hebben. Dieren zijn welkom om op bezoek te komen, maar vaste dieren zijn, omwille van de veiligheid van de bewoners, niet toegelaten. Meneer Lambrecht geeft aan dat de bewoners minder mobiel zijn. Een hond die vrij rondloopt doorheen de gangen zou risico's met zich kunnen meebrengen. In de assistentie woningen worden huisdieren wel toegelaten. De reden hiervoor is dat de assistentie woningen als een eigen flat gezien worden, als een zelfstandige woonvorm.

Wanneer gevraagd wordt naar de integratie van dieren in de toekomst van het WZC, vertelt meneer Lambrecht over zijn ervaringen met dieren in de zorg. Hij merkte hier op dat het verzorgen van de dieren niet altijd even gemakkelijk is. Een plant overleeft het soms al niet in een woonzorgcentrum, laat staan een dier. De verzorging wordt toegewezen aan bepaalde personen, maar wanneer deze personen wegvallen is het soms lang zoeken naar iemand die hier de verantwoordelijkheid voor wil opnemen. Deze ervaring leert meneer Lambrecht dat het integreren van dieren niet altijd een optie is. Hij krijgt van animatie uit soms de vraag of er geen dieren opgenomen kunnen worden, maar geeft aan dat geen uitzonderingen gemaakt kunnen worden.

Het bezoek van dieren wordt toegelaten. Meneer Lambrecht vertelt dat op dagen zoals Wereldierendag, opgeroepen wordt om zoveel mogelijk met dieren op bezoek te komen. Hij vertelt dat het WZC een oproep doet aan iedereen die huisdieren heeft om deze mee te brengen. Er kwamen reeds mensen langs met bijvoorbeeld een slang, kippen of een kikker. Er zitten soms speciale huisdieren tussen, zeker niet altijd het stereotype huisdier zoals een hond of kat.

Meneer Lambrecht geeft aan dat WZC Seniorcity samenwerkt met Clinidogs. Er komt maandelijks een vrijwilligster met haar hond naar het woonzorgcentrum. Deze hond is eigendom van de vrijwilligster en de verzorging van het dier is haar verantwoordelijkheid. Volgens hem, is dit een betere oplossing om dieren toch in een woonzorgcentrum te integreren.

Meneer Lambrecht geeft aan dat er door bewoners soms wel naar dieren gevraagd wordt. Dit zijn volgens hem vooral de personen met dementie. Hij vertelt dat er personen zijn die vergeten dat ze in een WZC wonen of een herinnering opnieuw beleven en dan vragen naar hun huisdier. Om zo'n momenten op te vangen heeft het woonzorgcentrum een artificiële kat. Dit is een kat die zeer hard op een echte kat lijkt en kan spinnen, bewegen en haar ogen kan openen.

Bij de vraag of hij positieve aspecten aan het integreren van dieren in de zorg ziet, antwoordt de coördinator welzijn volmondig ja. Volgens hem kunnen dieren zorgen voor een betere communicatie en betere sociale contacten. Sommige bewoners worden veel opener wanneer er een dier aanwezig is.

Woonzorgcentrum Hof Ter Waarbeek

De vragen aan WZC Hof Ter Waarbeek worden beantwoord door Mevrouw Van Hemelrijck, de directrice van het woonzorgcentrum. Zij vertelt dat het woonzorgcentrum geen echte visie heeft met betrekking tot dieren in de zorg, maar dat er wel in de afsprakennota staat dat dieren niet toegelaten worden. Het bezoek van huisdieren wordt wel toegelaten.

Om argumenten voor het wel toelaten van huisdieren te geven, haalt mevrouw Van Hemelrijck gebeurtenissen uit het verleden aan. Toen hebben ze het toegelaten om een vogeltje op de kamer te houden. Dit omdat de bewoonster de kooi op haar kamer heeft gezet en een vogel veel minder verzorging nodig heeft dan een hond. Ook kon de bewoonster nog zelf voor het vogeltje zorgen.

Redenen voor het niet toelaten van dieren, zijn volgens mevrouw Van Hemelrijck, talrijker. Ze opteren er dus voor niet altijd een dier toe te laten omdat de noodzakelijke ruimte en extra werk dit niet toelaten. Het hygiënisch standpunt en angst voor geurhinder is een andere reden om geen huisdieren toe te laten. Daarnaast geeft mevrouw Van Hemelrijck aan dat de bewoners van het woonzorgcentrum zwaar zorgbehoevend zijn en zij zelf niet meer voor dieren kunnen zorgen. Momenteel hebben ze wel een aantal katten en kippen vrijlopen rondom het woonzorgcentrum en hebben ze in de vijver vissen zitten.

Het thema dieren in de zorg is volgens mevrouw Van Hemelrijck wel bespreekbaar. Ze geeft aan dat het woonzorgcentrum probeert occasionele aanwezigheid van dieren te stimuleren. Er zijn een aantal personeelsleden die af en toe in hun vrije tijd met hun huisdier op bezoek komen bij de bewoners. Op Werelddierendag nodigden ze een organisatie uit met verschillende soorten dieren, zoals bijvoorbeeld geiten, schapen, pony's, konijnen, kippen. De personeelsleden mogen op deze dag hun huisdieren ook meebrengen naar het werk.

De familie van de bewoner wordt van bij de opname gestimuleerd om met het huisdier van de bewoner of hun eigen huisdier op bezoek te komen. Mevrouw Van Hemelrijck geeft aan dat zij en het personeel zien dat dit vaak een gunstig effect heeft op zowel de bewoner waarvan de familie langskomt als andere bewoners. De familie moet dan vaak met hun gezelschapsdier ook even langsgaan bij andere bewoners omdat zij hierom vragen.

Bij de vraag of zij een positieve invloed ziet op de bewoners omwille van de dieren, antwoordt zij dat dit zeker het geval is. Ze gaat verder met het geven van enkele voorbeelden. Volgens mevrouw Van Hemelrijck hebben dieren een gunstige invloed op de bewoners. Zo worden ze bijvoorbeeld rustiger en voelen ze zich veiliger. Dit wel op voorwaarde dat ze niet bang zijn van dieren natuurlijk. Het integreren van dieren bevordert ook de sociale contacten.

De bewoners vertellen meer tegen elkaar of ze praten tegen het dier zelf. Dieren werken, volgens haar, eenzaamheid tegen en kunnen een thuisgevoel stimuleren. Wel moet er steeds stil gestaan worden bij feit dat er ook bewoners zijn die niet diergezind zijn. Zij hebben bijvoorbeeld angst voor honden, zijn allergisch aan kattenhaar, enz. Daarnaast zijn sommige bewoners ook gewoon anti dieren door problemen met geurhinder, hygiëne en een onveiligheidsgevoel, zegt mevrouw Van Hemelrijck.

De ideale situatie voor de directeur is wanneer een opgeleid dier, bijvoorbeeld een hond, meegebracht kan worden tijdens de dagtaken om tijdens de dag gezelschap te houden bij de bewoners. In de tuin zou zij graag enkele dieren zoals konijnen en kippen zien waar vrijwilligers zich mee bezig zouden houden.

Woonzorgcentrum Koning Albert I

Joke Vander Eeckt, ergotherapeute in WZC Koning Albert I vertelt dat het woonzorgcentrum een open houding heeft ten opzichte van dieren in de zorg. Hun visie is dat dieren zeker een meerwaarde kunnen zijn voor de bewoners. Zo dragen ze bij tot een huiselijke sfeer en bevorderen ze het contact tussen medewerkers en bewoners. Het bezoek van huisdieren is dan ook toegelaten en ook het meebrengen van eigen dieren bij opname is een mogelijkheid. Wel voegt mevrouw Vander Eeckt toe dat de dieren verzorgd moeten worden door de bewoner of de familie. Momenteel staat er een vogeltje op de beschermde afdeling. Een ander dier, zoals bijvoorbeeld een konijn, lukt voorlopig niet omdat het woonzorgcentrum er de ruimte niet voor heeft.

Argumenten om gezelschapsdieren toe te laten zijn, volgens mevrouw Vander Eeckt, dat zij een meerwaarde kunnen zijn voor de bewoners. Ze dragen bij tot een huiselijke sfeer en bevorderen het contact tussen en met de bewoners. Om naar een dier te gaan kijken, moeten de bewoners opstaan, bewegen en moeite doen. Er verschijnt ook een glimlach op hun gezicht wanneer zij in interactie zijn met dieren. Mevrouw Vander Eeckt zegt dat het feit dat er iemand aangesteld moet worden die voor het dier zorgt en dat het hygiënisch dient te blijven redenen zijn om huisdieren niet toe te laten.

Wanneer gevraagd wordt naar de ideale situatie volgens mevrouw Vander Eeckt, antwoordt zij dat bewoners mee zouden kunnen zorgen voor de dieren. Dat de dieren een deel van het woonzorgcentrum zouden worden. Ze hoopt dat het dierenaantal van het woonzorgcentrum ooit verhoogd kan worden. Hierbij denkt zij bijvoorbeeld aan kippen in de tuin. Er dient natuurlijk wel altijd rekening gehouden worden met bewoners die helemaal niet van dieren houden.

Woonzorgcentrum Home Claire

De vragen van het interviewschema worden beantwoord door Mevrouw Ilse De Schryver, kinesitherapeute in Home Claire. Zij geeft bij het begin van het interview aan dat het WZC zeker openstaat voor huisdieren. Ze worden namelijk als een meerwaarde gezien voor het welbevinden van de bewoners. Het bezoek van huisdieren is zeker toegelaten en ook het houden van eigen huisdieren is mogelijk. Wel dient rekening gehouden te worden met de dieren van het woonzorgcentrum zelf.

Mevrouw De Schryver geeft aan dat zij zelf poezen en een konijn hebben en dat niet alle dieren het met elkaar kunnen vinden. Er zijn wel bewoners die een vis of een vogeltje meebrachten bij hun opname in het woonzorgcentrum. Mevrouw De Schryver zegt dat de rust en de orde in het woonzorgcentrum gegarandeerd dienen te blijven. Verder moet het qua organisatie haalbaar zijn. Het woonzorgcentrum vraagt bijvoorbeeld eigen inbreng van de bewoner in de zorg van het dier. De medewerkers zorgen samen met de bewoners voor de dieren. Zo is er één bewoonster die steeds de katten en het konijn eten geeft. Eén iemand zorgt voor de vissen. Een vrijwilliger zorgt dan weer voor de vogels. Als dit voor hen niet lukt, wordt dit door personeel overgenomen.

Een echte aanleiding voor het opnemen van dieren is er, volgens mevrouw De Schryver, niet. De volière en de poes zijn reeds meer dan 15 jaar een vaste waarde in het woonzorgcentrum. Hoe deze hier beland zijn, weten de medewerkers zelfs niet. Het konijn is in het woonzorgcentrum beland omdat één van de medewerkers allergisch is en deze een opvangplaats zocht. De vissen werden in het aquarium geplaatst om rust te creëren in de leefruimte. Mevrouw De Schryver geeft aan dat de dieren een positieve invloed hebben op de bewoners. Ze worden gestimuleerd in beweging omdat ze de dieren aaien en hiervoor moeten vooroverbuigen. Daarnaast creëren de dieren contact tussen bewoners onderling en met de medewerkers, volgens mevrouw De Schryver, zorgt dit voor een psychisch welbevinden bij de bewoners en het personeel.

Wanneer gevraagd wordt naar de ideale situatie volgens mevrouw De Schryver, geeft zij aan dat dieren een aanwezige factor in het woonzorgcentrum dienen te zijn. Het ideale is dat bewoners de mogelijkheid hebben hun huisdier mee te brengen als zij opgenomen worden, zelfs indien dit een hond of poes betreft. In de praktijk is dit uiteraard niet zo evident aangezien het karakter van het dier bepaalt of het kan functioneren in een sociaal systeem. Mevrouw De Schryver sluit het interview af door aan te geven dat het essentieel is dat dieren in een instelling betrouwbaar zijn.

Woonzorgcentrum Molenstee

Het interview in WZC Molenstee vond plaats met meneer Olivier Soil, de animator van het WZC. Hij vertelt dat hij financieel verantwoordelijk is voor de kat, vogels en vissen. De verzorging wordt volledig uitbesteed aan personeel en vrijwilligers. Een echte aanleiding voor het integreren van dieren in het WZC is er volgens hem niet. De vissen en vogels zijn er reeds sinds het begin van het woonzorgcentrum. Molly is een kat die in de buurt rondhing en die men geadopteerd heeft. Men kiest voor dieren voor de gezelligheid en het gezelschap, zegt meneer Soil. Molly loopt de hele dag vrij rond en ze is haar eigen baas. Ze kent de omgeving van Molenstee zeer goed. Ze mag in alle ruimtes, behalve de keuken, komen.

Wanneer een bewoner bezwaar maakt tegen haar aanwezigheid, probeert het woonzorgcentrum hier rekening mee te houden. Bezwaar tegen de aanwezigheid van Molly gebeurt echter zeer uitzonderlijk, zegt meneer Soil. Volgens hem is bijna iedereen in het woonzorgcentrum fan van Molly. De kat wordt zeer goed opgevolgd door één bepaald personeelslid en de rest houdt ook een oogje in het zeil. Meneer Soil geeft aan dat er niet veel energie kruipt in een huiskat. Een gezonde kat vraagt weinig investering qua tijd.

Positieve kanten aan het integreren van dieren in het WZC zijn, volgens meneer Soil, gezelschap en gezelligheid. Vele mensen houden van dieren en fleuren op rond dieren. Men kijkt graag naar de vogels of de vissen die rondzwemmen in de vijver of aquarium. De bewoners strelen Molly graag en genieten van haar gezelschap op de schoot. De dieren zorgen ook voor gespreksstof en sociaal contact. Dit sociaal contact kan voor een basis voor diepere banden tussen mensen zorgen. Als dieren goed onderhouden en verzorgd worden, dan zijn ze werkelijk een absolute meerwaarde voor een thuis en dus ook voor een woonzorgcentrum, zegt meneer Soil.

Negatieve aspecten zijn het zorgen voor de dieren en de verantwoordelijkheden die hierbij komen kijken. Vissen in een aquarium of vogels in een volière vragen om de paar dagen redelijk wat aandacht of onderhoud en zijn niet zo alledaags als honden of katten. Meneer Soil vertelt dat wanneer een bepaalde vrijwilliger stopt met de verzorging, er tijd kruipt in het vinden van een geschikte opvolger. Soms merken ze ook dat een vrijwilliger het niet zo goed doet en dan moet bijgestuurd worden. Het woonzorgcentrum heeft in het verleden ook konijntjes gehad, maar die hebben ze na enkele maanden een nieuw thuis gegeven. Meneer Soil vertelt dat de oorspronkelijk enthousiaste personeelsleden hun verantwoordelijkheid niet opnamen en dan kunnen de dieren maar beter naar een andere plek gebracht worden.

Meneer Soil geeft aan dat, voor zover hij weet, nog geen incidenten zijn voorgevallen met de dieren. Een personeelslid is allergisch voor katten en blijft dus uit de buurt van Molly, maar verder dan dat gaat het niet. Naast de bewoners, vindt ook het personeel het leuk wanneer Molly bij hen langskomt. Dit zorgt bij de medewerkers dan ook voor wat ontspanning, vertelt meneer Soil.

Woonzorgcentrum Martinas

Het interviewschema werd door Laura Van Hulle, medewerker in het woonleefteam van het woonzorgcentrum ingevuld. Zij geeft aan dat het zeker openstaat ten opzichte van dieren in de zorg. Ze hebben zelf twee konijnen en een cavia, maar bewoners mogen ook steeds een eigen huisdier houden en dieren van familie mogen op bezoek komen. Indien de bewoner in het ziekenhuis verblijft, moet de familie ervoor zorgen.

Ook in dit woonzorgcentrum was geen echte aanleiding voor het integreren van dieren. Ze kregen de vraag van een collega woonzorgcentrum om konijnen te adopteren. Daarnaast hebben ze een cavia gekregen van een collega. Volgens mevrouw Van Hulle leek het openen van een tweede verdieping een leuk moment om ook daar een huisdier te plaatsen. Op zich dienen alle huisdieren om het woonzorgcentrum huiselijker en aangenamer te maken voor de bewoners. Een voorbeeld van bewoners die baat hebben bij het contact met dieren, zijn bewoners met dementie of andere psychologische problemen.

Er zijn, volgens mevrouw Van Hulle, geen echte voorschriften opgelegd. Algemene properheid in en rond het hok van het dier en hygiëne zijn belangrijk. Daarnaast geldt in dit woonzorgcentrum dat iedereen een bijdrage levert tot deze algemene properheid en moet opgevolgd worden dat de hokken van de dieren nooit ruiken. Dit wordt steekproefsgewijs nagekeken door de leidinggevenden. Daarnaast is ieder personeelslid hiervan op de hoogte en kan dit bij familie bevraagd worden. Mevrouw Van Hulle geeft aan dat de familie regelmatig opmerkingen maken over de hokken die ruiken, terwijl deze tot vier keer per week proper gemaakt worden.

Een positief aspect van de dieren in het woonzorgcentrum, is volgens mevrouw Van Hulle het huiselijker maken van het WZC. Daarnaast zijn de dieren een aanknopingspunt voor gesprekken tussen de bewoners onderling en de medewerkers. Toch zorgt het voor een negatief aspect, namelijk de tijd dat het zorgen voor de dieren in beslag neemt. Het schoonmaken van de koten gebeurt bijvoorbeeld samen met de bewoners. Toch geeft familie aan dat de hokken ruiken. Wanneer de kooien van de huisdieren niet in de buurt van de kamers staan, geeft de familie van de bewoners dit als een meerwaarde aan. De geur van de hokken is dan niet zo prominent aanwezig.

Woonzorgcentrum Paaleyck

Het interview in WZC Paaleyck vond plaats met de directeur, Katrin Blondeel. Zij geeft aan dat in de afsprakennota of het opnamereglement nog niets staat over dieren. De reden hiervoor is dat het woonzorgcentrum pas opgestart is. De integratie van dieren in de zorg moet dus nog bekeken worden. Het bezoek van huisdieren wordt toegelaten, maar het houden van eigen huisdieren is niet mogelijk. Wel hebben ze een parkietje dat op één van de afdelingen staat.

Het onderwerp dieren in de zorg is zeker bespreekbaar, zegt mevrouw Blondeel. Het woonzorgcentrum werkt binnenkort met een dementie afdeling. Aangezien mevrouw Blondeel reeds dertig jaar ervaring heeft met dementie, weet zij dat honden en dergelijke een grote aaifactor hebben. Dit is positief voor personen met dementie omdat het hen kan helpen met communicatie en zij hun rust terug kunnen vinden in de buurt van een dier.

Mevrouw Blondeel geeft aan dat het haar droom is om een dier te hebben dat vrij rondloopt door het woonzorgcentrum. Haar man heeft altijd in een omgeving gewerkt waar een hond vrij rondliep. De hond ging zich neerleggen bij de persoon die het meeste stress had en dit hielp. Indien er geen stress was, ging de hond gewoon in het midden van de ruimte liggen, zegt mevrouw Blondeel.

Woonzorgcentrum Het Heiveld

Het interview in woonzorgcentrum Het Heiveld vond plaats met Eline Beirnaert, reactivator en verantwoordelijke voor de dieren buiten. Zij legt in het interview uit dat het woonzorgcentrum bestaat uit twee delen, nl. de dieren binnen en de dieren buiten. Buiten zijn ze bezig met een zorgboerderij op te stellen. De dieren die binnen in het woonzorgcentrum verblijven, zitten opgenomen in de algemene visie van huiselijkheid, zegt mevrouw Beirnaert. Dit is een document waarin verschillende voorschriften staan beschreven om het woonzorgcentrum huiselijker te maken. Dit document is opgenomen binnen de algemene visieteksten die in het kwaliteitshandboek staan. Er zijn afspraken met de maatschappelijk werkers, formulieren bij de opname. Wat betreft de dieren buiten is er een hele visie uitgeschreven rond groene zorg waarin de dieren betrokken werden.

Het bezoek van huisdieren is toegelaten in WZC Het Heiveld. Wel dienen de dieren, volgens mevrouw Beirnaert, aan een leiband te lopen. Dit omdat het woonzorgcentrum zelf ook dieren heeft en dit de veiligheid voor alle dieren garandeert. Mevrouw Beirnaert geeft aan dat ze een varkentje hebben wat schichtig is naar bijvoorbeeld honden toe. Wanneer de honden vrij zouden rondlopen, zou het varken hier angstig om worden.

De voorbije twintig jaar komt er elke vrijdag een vrijwilligster met haar twee honden op bezoek. Ze gaan naar het dagverzorging en alle afdelingen binnen het woonzorgcentrum. Ze hebben kaartjes aan de deuren van de woningen hangen waar honden welkom zijn. Iedereen wordt bij aankomst bevraagd of ze graag dieren bij hen op de kamer zouden hebben. De bewoners kunnen de dieren een koekje geven en kunnen een gesprek voeren met het baasje. Door dit contact met de vrijwilligster verbetert het sociaal welbevinden van de bewoners, zegt mevrouw Beirnaert.

Zelf mogen de bewoners ook hun huisdier meebrengen bij opname. Er worden afspraken gemaakt over de verzorging van de dieren omdat de dieren van de bewoners door hen verzorgd dienen te worden. Mevrouw Beirnaert geeft aan dat als een bewoonster er niet meer voor kan zorgen dat zij eigenlijk wel inspringen en het dier in de leefruimte zetten. De dieren worden dan, samen met de bewoners, door de medewerkers verzorgd.

Er wordt, volgens mevrouw Beirnaert, vaak gevraagd naar de dieren. Dit gebeurt vooral op de afdelingen waar personen met dementie verblijven. Op de beschermde afdeling wordt de poes soms als een kind gezien door sommige bewoners, zegt mevrouw Beirnaert. Wat dan weer zowel als positief als negatief beschouwd kan worden.

De bewoners hechten soms zo veel belang aan de dieren dat zij angstig worden wanneer de kat bijvoorbeeld even niet te vinden is. De poes komt in de kamer van sommige bewoners eten of slapen. Er zijn mensen die zich wat verantwoordelijk voelen over bijvoorbeeld de duiven. Dat is ook met de kippen zo en met het varkentje is dit zeker zo. Er zijn altijd mensen die zich dat enorm aantrekken en hier ook echt een band mee hebben van vroeger, vertelt mevrouw Beirnaert. Het is ook de bedoeling om de bewoners hier actief bij te betrekken door zo veel mogelijk de hokken enzovoort te verschonen met de bewoners om dan ook activiteiten te doen ondertussen met de dieren.

De aanleiding voor het integreren van dieren is, volgens mevrouw Beirnaert, het feit dat dieren mensen roeren en bewegen en dat het een heel eenvoudig medium is dat heel veel mensen treft en beweegt op verschillende manieren. Daarnaast brengt het mensen ook in beweging naar buiten toe. Ook in het kader van Active Aging zijn er heel wat bewoners die taken op zich nemen zoals elke dag water of hooi gaan bijvullen. Bij de bewoners met dementie zien ze bijvoorbeeld dat deze de namen van de dieren wel kunnen onthouden, terwijl ze deze van het personeel niet kunnen onthouden. Er zijn, volgens mevrouw Beirnaert, dus enorm veel voordelen voor de bewoners wanneer dieren in de zorg geïntegreerd worden.

Mevrouw Beirnaert vertelt dat het vele werk dat in het verzorgen van de dieren kruipt een nadeel is. Daarnaast dient iedereen de visie na te leven. Het feit dat er in de weekends telkens iemand moet instaan voor de verzorging van het dier, toont aan dat hier veel toewijding bij te pas komt, zegt mevrouw Beirnaert. Gelukkig zijn er vrijwilligers die altijd klaarstaan en zelf moeten ze flexibel zijn als er iets gebeurt met de dieren. Medewerkers dienen er te staan wanneer in het weekend iets gebeurt met een dier. Daarnaast dienen de kleine zaken, zoals bijvoorbeeld bestellingen voor de verzorging van de dieren als team gedragen worden. Als de visie gedragen wordt door de directie, wordt een groot verschil opgemerkt.

Doorheen het interview wordt duidelijk dat het woonzorgcentrum over enorm veel dieren beschikt. Ze hebben heel veel vissen, zowel binnen als buiten. De aquariums worden met een huurcontract gehuurd. Het onderhoud hiervan is daardoor uitbesteed aan een firma van buitenaf. Buiten staat de volière, waar allerlei soorten vogels zoals diamant duiven, zebrevinken, kanaries zitten. Binnen hebben ze veel huisvogels doorheen het hele woonzorgcentrum staan. Naast vogels en vissen beschikt het woonzorgcentrum over poezen die vrij rondlopen. Ze hebben een micro varkentje, Gust, en binnen enkele maanden komt een tweede, dat nu nog bij een personeelslid opgekweekt wordt. De bedoeling van de dieren buiten is ook dat die handtam worden gemaakt om activiteiten mee te doen.

Vervolgens hebben ze verschillende ras sierkippen, eenden en cavia's.

Mevrouw Beirnaert vertelt dat ze voor het varken over verschillende protocollen beschikken. Een veiligheidsprotocol, een hygiëne protocol en duidelijke afspraken rond bepaalde producten waarmee dat ze moeten poetsen enzovoort om alles proper te houden. Voor de kleine dieren in huis is dat eigenlijk iedereen op zich die die verzorgt, en die hier een oogje in het zeil houdt. Er dienen natuurlijk handschoenen gedragen te worden, wat bij het verzorgen van een persoon gedragen dient te worden. Dit is basishygiëne.

Bij de keuze van de dieren, in huis en buitenshuis, is er een soort enquête gedaan. Dit gebeurde samen met hogeschool studenten. Er werd aan de bewoners gevraagd welke dieren ze in de zorgboerderij wilden. Er werd gekeken naar haalbaarheid. Mevrouw Beirnaert herinnert zich dat er een vraag was om een pauw te kopen, maar dit was niet haalbaar naar de burens toe. Ze hebben zo'n 40 van de 180 bewoners betrokken. Volgens mevrouw Beirnaert is dit een gevarieerde groep bewoners die uit alle afdelingen komen.

3.5 Eerste vaststellingen

In deze terugkoppeling wordt een vergelijking gemaakt tussen het theoretische kader en de praktijkstudie. Het doel is gelijkenissen en verschillen tussen deze twee delen te bespreken. Op deze manier wordt duidelijk of de deelnemers van de praktijkstudie voldoende op de hoogte zijn van de theorieën achter dieren in de zorg en na te gaan of deze theorieën ook in de praktijk naar voren komen.

Aan de hand van theorie, werd duidelijk dat ouderen te maken krijgen met verschillende lichamelijke problemen of kwalen. De meerderheid van deze problemen hebben te maken met afname van spierkracht, de gewrichten en de zintuigen. Uit onderzoeken blijkt dat dieren hier een positieve invloed op kunnen hebben. Zo zorgen zij ervoor dat ouderen hun algemeen dagelijkse levensverrichtingen beter behouden. Ze bewegen meer, bukken zich, aaien de dieren en gaan ermee wandelen. Dieren hebben een natuurlijk dag- en nachtritme. Dit leidt tot een beter dag- en nachtritme van hun baasjes omdat zij voor het dier moeten zorgen. Daarnaast kunnen dieren ook een positief effect hebben op de bloeddruk en hartslag. Contact met een dier kan zorgen voor een daling van de bloeddruk en een regulering van de hartslag. Maar ook het endorfine gehalte kan verhogen.

Tijdens de gesprekken met woonzorgcentra, werd gevraagd welke positieve invloed van dieren op het lichamelijke welbevinden zij opmerkten bij hun bewoners. Home Claire geeft aan dat dieren ouderen kunnen aanzetten tot bewegen. Zo kan het aaien van een dier, volgens hen, helpen bij het behouden van of verbeteren van de fijne motoriek.

De grootste nadelen voor het lichamenlijk welbevinden van ouderen in woonzorgcentra wanneer zij in contact komen met dieren, zijn veiligheid en hygiëne. Volgens onderzoek kunnen dieren zorgen voor zoönosen en ongedierte. Daarnaast zorgen dieren soms voor geurhinder. Er moet bij het werken met dieren in woonzorgcentra rekening gehouden worden met het feit dat dieren onverwacht gedrag kunnen stellen.

Aan de deelnemers werd gevraagd welk nadeel zij zien in het werken met dieren. De antwoorden die steeds terug kwamen, kunnen samengevat worden als hygiëne, veiligheid en extra werkdruk. Zo gaf WZC Seniorcity aan dat een dier dat vrij rondloopt in de gangen, een risico vormt voor ongevallen. De bewoners zouden over de dieren kunnen struikelen. Volgens Hof Ter Waarbeek zijn vooral problemen met geurhinder, hygiëne en een onveiligheidsgevoel de belangrijkste nadelen.

WZC Molenstee geeft aan dat vooral het werk dat in sommige dieren kruipt een nadeel is. Bij de vraag wie de zorg voor het dier opneemt, antwoordden de WZC dan ook dat dit meestal door een werknemer gebeurt. Enkel Het Heiveld en Home Claire geven aan dat de bewoners meehelpen bij de verzorging van de dieren of dat sommige taken overgelaten worden aan vrijwilligers.

In het onderzoek werd aan alle deelnemers met dieren gevraagd of zij voorschriften hebben omtrent dieren in de zorg. De meerderheid liet weten geen echte voorschriften te hebben. Wel kwamen het niet toelaten van dieren in de keuken en verpleegposten in de meeste interviews aan bod. Enkel WZC Het Heiveld beschikt over protocollen met betrekking tot het houden van een varken als huisdier.

In dit eindwerk werd uitgegaan van twee grote psychologische problematieken bij ouderen. Dit zijn dementie en depressie. Dementie heeft een invloed op de drie componenten van welzijn. Daarnaast zorgt dementie voor onrust en sterkere emoties. Ook de uiting van deze emoties wordt versterkt bij dementie. Depressie bij ouderen heeft invloed op het zelfbeeld. De oudere heeft een laag zelfbeeld en het gevoel alsof deze geen invloed meer kan uitoefenen op zijn eigen leven. Daarnaast kan een depressie of depressieve gevoelens zorgen voor een verkeerd of verloren slaappatroon.

Wanneer we kijken naar de invloed van dieren op deze twee grote problematieken zien we dat dieren een buffer kunnen vormen tussen de bewoner en stressvolle momenten. Het dier kan de bewoner bijstaan in geval van stress. Dieren kunnen ouderen afleiden van hun problemen. Dit leidt tot minder angst en een betere stemming bij de bewoners. De ouderen hebben het gevoel nog belangrijk en nodig te zijn in het leven van het dier, wat zorgt voor een beter zelfbeeld.

Bij het verhuizen naar een woonzorgcentrum verliest de oudere zijn eigen woonomgeving en soms zelfs zijn eigen autonomie. De overgang van eigen woonsituatie naar een woonzorgcentrum kan vlotter verlopen indien de bewoner zijn of haar eigen dier kan meebrengen. Het dier zorgt voor vertrouwdheid, veiligheid en gezelligheid en kan daarom een steunende factor zijn in een uitdagende nieuwe omgeving. Het dier kan dus als transitioneel object of overgangsobject functioneren en zo een bron van veiligheid zijn voor de nieuwe bewoner.

In het onderzoek werd naar de voordelen van dieren in de zorg wordt gevraagd. WZC Martinas geeft aan dat het zorgen voor een dier, de bewoners een doel in het leven kan geven. Een dier dat afhankelijk is van de oudere, zorgt ervoor dat de bewoner een groter zelfbeeld kan opbouwen.

Een nadeel voor het psychologisch welbevinden zijn verliessituaties met het dier. Een bewoner kan een band opbouwen met een dier. Indien dit dier dan sterft, vindt opnieuw een verliessituatie plaats. Dit bovenop de reeds grote verliezen die de oudere heeft moeten doorstaan. Daarnaast zijn ook niet alle bewoners van een woonzorgcentrum diervriendelijk. Sommige voelen geen affectie voor dieren of hebben een angst voor dieren.

Met betrekking tot het sociale welbevinden kunnen we stellen dat ouderen te maken krijgen met sociale kwetsbaarheid en verliessituaties. Ten eerste dient een oudere bij een opname in een woonzorgcentrum vaak afscheid te nemen van de partner. Dit afscheid kan zowel een oorzaak als een gevolg zijn van de opname. Daarnaast komen ze nog maar weinig in contact met familie of vrienden. Deze verliessituaties zorgen voor een tekort aan affectie. Vele ouderen of bewoners van een woonzorgcentrum voelen weinig of geen affectie meer. Dieren kunnen hier een grote rol spelen in het verbeteren van het sociaal welbevinden.

Volgens onderzoek kunnen dieren gaten opvullen in het sociaal netwerk en een onderdeel van het netwerk worden. Dieren zorgen namelijk voor meer contact met anderen. De aanwezigheid van een dier kan de drempel om een gesprek te starten verkleinen. Dieren kunnen dus een sociale steun zijn voor bewoners van een woonzorgcentrum. Dit betekent dat de dieren het verlies van affectie kunnen opvangen. De ouderen kunnen affectie vinden bij dieren omdat de drempel tussen mens en dier kleiner is. Ten slotte kan een dier een woonzorgcentrum huiselijker maken.

Aan de woonzorgcentra werd gevraagd welke voordelen zij zien met betrekking tot sociaal welbevinden. Door WZC Palmyra wordt aangehaald dat ouderen vaak affectie missen. Dieren kunnen, volgens hen, dit gemis aan affectie opvangen. Hof Ter Waarbeek haalt aan dat het integreren van dieren de sociale contacten van bewoners kan bevorderen. Een dier als gespreksonderwerp kan, volgens hen, zorgen voor een lagere drempel bij het maken van nieuwe contacten. Het WZC is dan ook van mening dat dieren de eenzaamheid van hun bewoners kunnen tegengaan.

Ook WZC Molenstee is van mening dat dieren voor gespreksstof kunnen zorgen en de bewoner zo diepere banden kan opbouwen in het woonzorgcentrum. Daarnaast zijn gezelschap en gezelligheid, volgens Molenstee, een groot pluspunt van dieren in de zorg. Dieren kunnen er voor zorgen dat een woonzorgcentrum huiselijker aanvoelt.

Het hebben van discussies over dieren in een woonzorgcentrum kan een nadeel vormen voor het sociaal welbevinden van de bewoners. Deze discussies kunnen bijvoorbeeld gaan over wie tijd met het dier mag spenderen. Maar er kunnen ook discussies ontstaan tussen bewoners die de dieren appreciëren en deze die dieren gepast vinden in de omgeving van een woonzorgcentrum.

Met betrekking tot het gebruik van Animal Assisted Interventions in de woonzorgcentra valt op dat elk woonzorgcentra hier haar eigen invulling aan geeft. Sommige hebben een vogeltje op de beschermde afdeling staan omdat ze merken dat dit de bewoners rust geeft, anderen organiseren momenten waarop organisaties met getrainde dieren langskomen. Algemeen kan besloten worden dat woonzorgcentra vaak zelf niet op de hoogte zijn van het feit dat zij aan AAI doen. Ze vertellen dat ze dieren zien als een afleiding voor de bewoners, maar ze zien het begrip AAI vaak als een grotere opgave dan het in werkelijkheid is. We zien bijvoorbeeld dat woonzorgcentra, wanneer gevraagd wordt naar hun ervaringen met AAI, vaak aangeven dat er organisaties langskomen met dieren die getraind zijn. Vaak vergeten zij dat kleine zaken, zoals bijvoorbeeld het uitkuisen van de koten met de bewoners, ook als AAI gezien kan worden. Het gebruik van dieren heeft hier dan niet zo zeer een vooropgesteld therapeutisch doel, maar het betrekken van de bewoners bij de zorg voor dieren zorgt al voor een beter zelfbeeld bij de bewoners. Ze hebben dan toch nog het gevoel dat ze nodig zijn in de maatschappij en dat ze hier nog een rol in te spelen hebben.

3.6 Besluit

Er kan besloten worden dat er enorm veel gelijkenissen bestaan tussen het theoretische en het praktische luik. Zowel de positieve als de negatieve aspecten van dieren in de zorg, die reeds aangehaald werden in het theoretische luik, worden door de woonzorgcentra in de interviews aangehaald. Woonzorgcentra organiseren vaak reeds een vorm van Animal Assisted Interventions, maar zien deze niet als zodanig. Ze geven hier zelf een invulling aan en beslissen voor zichzelf op welke manier zij dieren integreren.

4 Globale evaluatie

4.1 Inleiding

Het thema dieren in de zorg en de positieve effecten en goede praktijken die hieraan verbonden zijn, zijn in onze Belgische woonzorgcentra nog niet zo bekend. Binnen dit hoofdstuk zal daarom gefocust worden op enkele aanbevelingen en goede praktijken met betrekking tot dieren in de zorg. Op deze manier hebben woonzorgcentra met interesse in het thema enkele richtlijnen over hoe zij de integratie van dieren in de zorg kunnen aanpakken. Naast de aanbevelingen en goede praktijken, zal de rol van de maatschappelijk werker binnen dit thema besproken worden.

Ten slotte zal nagegaan worden hoe het thema op micro-, meso-, en macroniveau behandeld wordt. Bestaan er bijvoorbeeld richtlijnen vanuit de overheid voor woonzorgcentra die dieren willen gebruiken, maar hier nog niet veel informatie over beschikken? Ten slotte zullen enkele organisaties die Animal Assisted Interventions aanbieden besproken worden.

4.2 Goede praktijken en aanbevelingen

Uit dit onderzoek blijkt dat er vaak geen vaste visie bestaat over het wel of niet integreren van dieren in de zorg. Vaak wordt op het moment zelf beslist. Zo hadden enkele van de bevraagde woonzorgcentra die aangaven geen dieren toe te laten, toch dieren. Het ging hier dan bijvoorbeeld om een vogeltje dat toch op de beschermde afdeling of in de kamer van een bewoonster mocht staan. Omdat een vaste visie met betrekking tot dit onderwerp belangrijk is, kunnen aan de hand van de meningen, opvattingen en ervaringen van de deelnemende WZC en de theorie omtrent Animal Assisted Interventions, enkele goede praktijken opgesomd worden. Woonzorgcentra dienen hier rekening mee te houden bij het werken met dieren in de zorg. Er kan natuurlijk een onderscheid gemaakt worden tussen het houden van een dier als huisdier en het gebruiken van een dier als therapiedier. Toch zijn er enkele punten waar in beide situaties op gelet dient te worden.

4.2.1 Hygiëne en veiligheid

Een eerste goede praktijk heeft betrekking op voorschriften omtrent hygiëne en veiligheid. Uit de gesprekken met woonzorgcentra blijkt dat deze er vaak niet of heel beperkt zijn. Vanuit de overheid worden weinig voorschriften opgelegd. Er dient enkel op toegezien te worden dat het welzijn van zowel bewoner als dier gewaarborgd blijven. Enkele WZC gaven aan dat zij niet toestaan dat hun huisdier in bepaalde ruimten, zoals de keuken of verpleegpost, komen.

Slechts van één woonzorgcentrum vernam ik dat er jaarlijks een dierenarts langskomt om de dieren in te enten en te onderzoeken. Indien een woonzorgcentrum dieren in de zorg wil integreren, dienen zij vooraf enkele voorschriften of instructies op te stellen.

Om de gezondheid van de bewoner en het dier te waarborgen dienen de dieren jaarlijks ingeënt en onderzocht te worden door een dierenarts. Indien een nieuwe bewoner een huisdier meebrengt moet, voorafgaand aan de opname, dit dier ook onderzocht worden. Dit om zoönosen te voorkomen. Een andere manier om zoönosen te vermijden, is het gebruiken van een robotdier. Zo'n robotdier heeft, volgens onderzoek, evenveel effect op de oudere als een echt dier. De dieren in een woonzorgcentrum dienen sociaal en gehoorzaam te zijn. De dieren moeten het omgaan met groepen of veel verschillende mensen ook leuk vinden. Op deze manier kan vermeden worden dat het dier agressief gedrag vertoont naar de bewoners of het personeel toe. Wanneer het dier gehoorzaamt aan één of meerdere personen, kan het door deze personen uitgelaten worden en verzorgd worden. Aan de hand van deze goede praktijken, zullen hygiëne en veiligheid gewaarborgd kunnen blijven.

4.2.2 Voorwaarden met betrekking tot bewoners en gezelschapsdieren

Een volgende goede praktijk heeft te maken met het opstellen van voorwaarden. Voorwaarden voor zowel de bewoner als de dieren indien het huisdieren van de bewoners betreft. Ten eerste zijn er de voorwaarden voor de bewoner. Een bewoner die graag een huisdier wil meebrengen naar het woonzorgcentrum moet hier in eerste plaats zelf voor kunnen zorgen. In welke mate deze voor het dier moet zorgen hangt natuurlijk af van het soort dier. Een vogeltje in een kooi vraagt veel minder onderhoud dan een grote hond die uitgelaten dient te worden of waarvoor de bewoner zich dient te bukken. Indien de bewoner na verloop van tijd niet meer in staat is om zelf voor zijn dier te zorgen, dient te familie de zorg over te nemen. Het woonzorgcentrum kan de zorg niet opnemen voor elk dier dat meegebracht wordt. Ten tweede zijn er voorwaarden voor het dier. Het dier dient sociaal en gezond te zijn en mag geen extra werk opleveren voor de medewerkers van een woonzorgcentrum.

Dit is uiteraard anders wanneer het een dier van het woonzorgcentrum zelf betreft. Dan dienen zowel de verzorger(s) van het dier als het dier zelf aan voorwaarden te voldoen. Er dienen genoeg verzorgers te zijn. Dit om te voorkomen dat alle medewerkers die voor het dier verantwoordelijk zijn, tegelijkertijd afwezig zijn in het WZC. Bij voorkeur is er een medewerker die een opleiding heeft gevolgd over Animal Assisted Interventions. Het dient iemand te zijn die zowel over het dier als over de cliënten kennis heeft.

Indien er in het woonzorgcentrum aan Animal Assisted Therapy gedaan zou worden, dient deze persoon een professionele achtergrond te hebben met betrekking tot de cliënten of bijgestaan worden door iemand met zo'n achtergrond. Samenvattend dient een persoon aanwezig te zijn die een goede band heeft met het dier en kennis heeft over het dier en dierenwelzijn. Daarnaast dient deze persoon kennis te hebben over de doelgroep en de organisatie. Wanneer één op één gewerkt wordt, dienen cliënt en dier een klik te hebben met elkaar.

4.2.3 Soorten dieren

Een derde goede praktijk betreft het soort dier. Elk woonzorgcentrum dient voor zichzelf uit te maken welk dier best in hun omgeving past. Indien het om een klein WZC gaat, kan een dier in een kooi een goede keuze zijn. De meeste van de deelnemende WZC met dieren kozen bijvoorbeeld voor knaagdieren of vogels. Wanneer het woonzorgcentrum zich op het platteland bevindt tussen veel groen, kan een kat een goede keuze zijn. Een kat heeft minder verzorging en aandacht nodig dan bijvoorbeeld een hond en kan, wanneer zij dit wil, naar buiten. Wanneer de bewoners hun eigen huisdier mogen meebrengen, moet door het woonzorgcentrum uitgemaakt worden welke dieren zij toelaten en welke niet.

Zo kan een WZC dat zelf reeds een konijn heeft rondlopen ervoor kiezen geen katten toe te laten. Daarnaast dient steeds aan het welzijn van het dier gedacht te worden. Kleine ruimten, zoals de kamers in een WZC, kunnen voor een hond niet groot genoeg zijn omdat zij beweging nodig hebben.

4.2.4 Woonzorgdecreet

Eerder werd in dit eindwerk reeds verwezen naar het nieuwe voorontwerpdecreet en de wijziging in taken voor de lokale dienstencentra. De lokale dienstencentra dienen te werken aan de sociale cohesie door alle generaties binnen een buurt samen te brengen. Wanneer we kijken naar de aanleiding voor het integreren van gezelschapsdieren, zien we dat bepaalde woonzorgcentra aangeven dat zij het woonzorgcentrum aantrekkelijker willen maken. Ouderen zijn sociaal kwetsbaar en er is vaak sprake van vereenzaming in hun laatste levensjaren.

Woonzorgcentrum Palmyra gaf aan dat zij zich bewust zijn van het onaantrekkelijke karakter van woonzorgcentra. Om dit onaantrekkelijke karakter van woonzorgcentra tegen te gaan, hebben zij een kinderboerderij geplaatst. Niet enkel familieleden van de bewoners, maar ook kinderen uit de buurt kunnen hier met de dieren komen spelen en genieten van de natuur.

Voor kinderen en kleinkinderen van bewoners kunnen de dieren steeds als gespreksonderwerp dienen, zelfs wanneer de bejaarde soms zelf niet goed meer weet wie zijn kinderen en kleinkinderen zijn. Een gezelschapsdier in een woonzorgcentrum kan dus een mooie stap zijn naar het vervullen van de taak van de lokale dienstencentra, namelijk de sociale cohesie. Lokale dienstencentra worden vaak gelinkt aan een woonzorgcentrum omdat zij zich voorheen vaak focusten op de ouderen en kwetsbaren in de samenleving. Een mooi voorbeeld van hoe het er in de praktijk aan toe kan gaan wanneer men het heeft over sociale cohesie is woonzorgcentrum Palmyra. Zij hebben een zorgboerderij en een speeltuin aangelegd om de oude en de nieuwe generaties wat dichterbij elkaar te brengen. Deze zorgboerderij en speeltuin zijn niet enkel beschikbaar voor de familieleden van bewoners, maar voor alle kinderen uit de buurt. Op deze manier wordt het woonzorgcentrum aantrekkelijker gemaakt voor de kinderen en verliezen de bewoners hun connectie met de maatschappij niet.

Te vaak wordt vergeten dat bewoners van een woonzorgcentrum nog steeds erkend willen worden en er nog steeds bij willen horen en dat zij hier ook recht op hebben. Artikel 23 uit de Grondwet stelt namelijk dat iedereen recht heeft op participatiemogelijkheden binnen de maatschappij. Natuurlijk heeft niet elk woonzorgcentrum de ruimte of middelen voor een zorgboerderij of speeltuin, maar de initiatieven hoeven niet altijd van die grootte te zijn. Een bepaalde dag in de week waarin enkele dieren op bezoek komen naar het woonzorgcentrum en de kinderen uit de buurt samen met de ouderen voor de dieren kunnen zorgen, kan al een hele stap zijn in de richting van het blijven integreren van ouderen in de maatschappij.

4.3 De rol van de maatschappelijk werker

Na het schrijven van de theorie en het afnemen van de interviews, heb ik een beter beeld over de manier waarop woonzorgcentra dieren in de zorg integreren. Ik ben, aan de hand van de theorie en de interviews, gaan nadenken over de rol van de maatschappelijk werker in dit alles. De maatschappelijk werker speelt, zowel naar de overheid als het werkveld, een belangrijke rol.

Eerst zal wat meer uitleg gegeven worden over de rol van de maatschappelijk werker naar de overheid toe. Het gaat hier vooral over een signalerende en beleidsgerichte functie. Vervolgens zal meer uitleg gegeven worden over de rol van de maatschappelijk werker in het werkveld en meer specifiek in het woonzorgcentrum waar deze werkt.

4.3.1 Signalering naar de overheid en het werkveld

Ten eerste dient de maatschappelijk werker naar de overheid toe te signaleren wat de problematieken zijn bij bewoners van woonzorgcentra. Dit heeft dus betrekking op het onderdeel welzijn uit mijn eindwerk. Algemeen wordt vooral naar de fysieke gezondheid van ouderen gekeken. Jammer genoeg wordt er niet genoeg stilgestaan bij de wisselwerking tussen de drie componenten waaruit welzijn bestaat. Naast het fysieke welbevinden zijn het psychische en sociale welbevinden zeer belangrijk. Dit omdat de subjectieve beleving van iemands welzijn door verschillende organisaties als belangrijkste criteria gezien wordt bij het meten van het welzijnsgevoel.

De maatschappelijk assistent dient de overheid te wijzen op de ontbrekende voorschriften omtrent dieren in de zorg. Voorlopig staat enkel in het Woonzorgdecreet dat zowel het welzijn van de bewoners als de dieren gevrijwaard dienen te worden. Volgens mij dienen dus specifiekere regels omschreven te worden omdat iedereen een andere mening heeft over wat het welzijn voor de bewoners en de dieren inhoudt. Een voorbeeld van deze voorschriften met betrekking tot dieren in een woonzorgcentrum zijn voorwaarden voor zowel de bewoner als de huisdieren. De bewoners dienen zelf voor hun dieren te kunnen zorgen of de zorg, indien nodig, door te kunnen schuiven naar familie of vrienden. De medewerkers van het woonzorgcentrum dienen duidelijke afspraken te hebben over wie verantwoordelijk is voor de dieren.

Daarnaast dienen de dieren zelf sociaal genoeg te zijn om in grote, luide groepen te kunnen functioneren en dient dit dier voldoende onderzocht te worden door een dierenarts. Het dient bijvoorbeeld elk jaar ingeënt te worden om zogeheten zoönosen tegen te gaan. Vele van de ondervraagde woonzorgcentra haalden aan dat hygiëne en veiligheid voor hen een belangrijke speler zijn in het wel of niet integreren van dieren en door middel van deze vooropgestelde voorschriften zouden deze hygiëne en veiligheid beter opgevangen kunnen worden.

Indien de overheid hier geen specifieke regels voor opstelt, kunnen deze voorschriften door elk woonzorgcentrum zelfstandig opgesteld worden, bijvoorbeeld in hun afsprakennota of personeelsnota. Zij kiezen dan welke dieren toegelaten worden, wie er voor deze dieren verantwoordelijk is en aan welke voorwaarden zowel de dieren, de bewoners en de medewerkers dienen te voldoen.

4.3.2 De maatschappelijk werker en Animal Assisted Interventions

4.3.2.1 *Onderzoek en rapportering*

Wanneer beslist wordt om dieren in een woonzorgcentrum toe te laten en hier activiteiten mee te organiseren, dient een verantwoordelijke aangesteld te worden. De maatschappelijk werker kan deze verantwoordelijkheid op zich nemen en training volgen omtrent AAI bij een organisatie die hier gespecialiseerd in is. Een voorbeeld van zo'n organisatie is Zorgbeest. Dogs Assisted Interactions, het werken met therapiehonden binnen de gezondheidszorg en hulpverlening en een vierdaagse opleiding dieren in de zorg- & welzijnssector zijn voorbeelden van opleidingen die gevolgd kunnen worden. Na het volgen van deze opleidingen, heeft de maatschappelijk werker meer informatie verkregen over dieren in de zorg en kan deze hierover rapporteren naar de directie of medewerkers.

Naast het volgen van opleidingen omtrent dieren in de zorg, kan de maatschappelijk werker contact zoeken met woonzorgcentra waar reeds met dieren gewerkt wordt. Zo ontstaat een beeld over hoe andere woonzorgcentra dit aanpakken en kunnen enkele goede praktijken overgenomen worden om dieren in het eigen woonzorgcentrum te integreren.

Welke dieren het best in een woonzorgcentrum passen, wie hier verantwoordelijkheid voor dient op te nemen en of het überhaupt mogelijk is om dieren in een bepaald woonzorgcentrum te integreren zijn vragen die door deze opleidingen en contacten met andere woonzorgcentra beantwoord kunnen worden.

4.3.2.2 *Opleiding en vorming*

Na het zelf volgen van opleidingen, kan de maatschappelijk werker opleidingen of informatiemomenten voorzien voor de medewerkers en de directie zodat al hun vragen, bedenkingen en opmerkingen omtrent AAI beantwoord kunnen worden. De meerderheid van werknemers in een woonzorgcentrum is nog niet op de hoogte van de invloed die dieren kunnen hebben op het welzijn van hun bewoners. Dieren worden nog steeds als een gevaar voor de veiligheid en hygiëne gezien door bijvoorbeeld het verzorgend personeel.

Dit gevaar kan opgelost worden door bepaalde voorschriften omtrent veiligheid en hygiëne en daar dienen de medewerkers van op de hoogte te zijn.

4.3.2.3 *Psychosociale hulpverlening*

Samen met dieren, kan de maatschappelijk werker hulp bieden bij het psychosociaal functioneren van bewoners. Zoals reeds aangehaald hebben dieren een positieve invloed op psychologische en sociale problematieken die bij ouderen kunnen optreden.

Zo zou de maatschappelijk werker op vlak van communicatie meer kunnen bereiken bij personen met dementie wanneer een dier betrokken wordt. Sommige dementerende ouderen communiceren vlotter in de buurt van een dier omdat dit dier de drempel om contact te maken kan verlagen en ze niet het gevoel hebben dat ze beoordeeld worden door het dier. In groep kan de aanwezigheid van een dier helpen, de ouderen hebben hiermee een gespreksonderwerp en kunnen vlotter een band vormen met andere bewoners. Op deze manier kan de maatschappelijk werker samen met zijn dier aan psychosociale hulpverlening doen.

4.3.2.4 *Enkele bijkomende taken*

De Animal Assisted Interventions die niet door de maatschappelijk werker gebeuren, kunnen wel door hem gepland worden. De vrijwilligers die samen met hun dier naar het woonzorgcentrum komen, worden door de maatschappelijk werker gecoördineerd. De planning omtrent het bezoek van personen met dieren kan door de maatschappelijk werker worden opgesteld.

De administratieve documenten die bij AAI kunnen komen kijken, kunnen door de maatschappelijk werker bijgehouden worden. Bij opname van een bewoner, is het mogelijk dat een afsprakennota gemaakt wordt samen met deze bewoner. Deze nota zal gaan over het in contact komen met dieren. De nieuwe bewoner kan met de maatschappelijk werker bespreken of deze al dan niet een eigen dier wilt meebrengen. Daarnaast kan de maatschappelijk werker in een woonzorgcentrum met dieren bij opname nagaan of de nieuwe bewoner contact met dieren wenst.

Het is gewenst om jaarlijks een tevredenheidsenquête te laten invullen door de bewoners. In deze enquête wordt best ook gevraagd naar de opmerkingen of ervaringen met de, al dan niet, aanwezige dieren in het woonzorgcentrum. Deze tevredenheidsenquête kan door de maatschappelijk werker worden opgesteld en de resultaten hiervan kunnen door hem worden bijgehouden.

4.4 Dieren in de zorg op micro-, meso- en macroniveau

4.4.1 Microniveau

Wanneer we kijken naar het microniveau binnen dit thema, zien we dat we als individu eigenlijk weinig kunnen ondernemen. Als bejaarde die zo zorgbehoevend is dat deze naar een woonzorgcentrum dient te verhuizen, kan eigenlijk enkel gekozen worden tussen woonzorgcentra die dieren toelaten en deze die geen dieren toelaten.

Indien er in de buurt waar de oudere heel zijn of haar leven gewoond heeft, geen woonzorgcentra zijn die dieren toelaten, zijn er niet veel mogelijkheden om toch geen afscheid te hoeven nemen van het geliefde huisdier. De familieleden van de bewoner kunnen meestal op bezoek komen in het woonzorgcentrum met het huisdier, maar wanneer de familie niet aanwezig is zal de bewoner zijn huisdier ook niet kunnen zien.

4.4.2 Mesoniveau

Momenteel wordt per woonzorgcentrum beslist of zij wel of niet gebruik maken van Animal Assisted Interventions. Voorafgaand aan de interviews gaven sommige woonzorgcentra aan geen dieren te aanvaarden, maar tijdens de interviews werd duidelijk dat zij hier soms een uitzondering op maakten. De reden hiervoor was dat er door de bewoners veel gevraagd werd naar een dier of dat het een makkelijk te onderhouden dier betreft. Zo mocht een bewoonster haar vogeltje meenemen omdat dit om relatief weinig zorg vraagt. Indien de woonzorgcentra vanuit het beleid meer informatie en richtlijnen zouden krijgen over dieren in de zorg, zouden voor hen enkele drempels kunne wegvallen. Zo zouden de kritieken omtrent hygiëne en veiligheid kunnen weerlegd worden en kan duidelijk worden dat zelfs een kat weinig verzorging vraagt indien het woonzorgcentrum hier de juiste infrastructuur voor heeft.

Rekening houdend met factoren als infrastructuur en genoeg personeel lijkt het mij onmogelijk vanuit de overheid aan elk woonzorgcentrum op te leggen dat zij dieren dienen te aanvaarden omdat sommige woonzorgcentra hier niet genoeg voor uitgerust zijn. Een woonzorgcentrum gelegen in een drukke stad zal niet genoeg ruimte hebben voor dieren. Een woonzorgcentrum dat gelegen is in een groene gemeente zal meer ruimte hebben voor bijvoorbeeld een kleine zorgboerderij. Het lijkt mij daarom wel mogelijk vanuit het beleid genoeg informatie en richtlijnen of goede praktijken te voorzien zodat het voor de woonzorgcentra duidelijk wordt of er bij de integratie van een dier echt zo veel werk komt kijken.

Er bestaat een verscheidenheid aan organisaties die zich focussen op dieren in de zorg. Binnen dit eindwerk werden enkele van deze organisaties aangehaald of gebruikt als bron. Deze organisaties zijn The International Association of Human - Animal Interaction Organizations, het Landelijk informatie centrum gezelschapsdieren, Clinidogs en Zorgbeest.

4.4.2.1 International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO)

De International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO) is een vereniging van organisaties die zich focussen op praktijk, onderzoek en onderwijs met betrekking tot Animal Assisted Interventions, Animal Assisted Therapy, Animal Assisted Activities en trainingen van dieren gebruikt in deze interventies. De IAHAIO werd in het leven geroepen om de relatie tussen mens en dier te bevorderen. Binnen deze overkoepelende vereniging is een groot scala aan multidisciplinaire organisaties en professionele verenigingen aangesloten. Het houdt driejaarlijkse conferenties waaraan alle verenigingen en organisaties deel kunnen nemen en zo nieuwe informatie en netwerkmogelijkheden verkrijgen (IAHAIO, 2014).

4.4.2.2 Landelijk informatie centrum Gezelschapsdieren (LICG)

Het Landelijk informatie centrum Gezelschapsdieren is een organisatie in Nederland die een verscheidenheid aan informatie voorziet over gezelschapsdieren zodat dit het welzijn van zowel mens als dier bevordert. Meer specifiek geven zij informatie over Animal Assisted Activities en Animal Assisted Therapy. Zo geven zij tips over welke dieren in aanmerking komen, welke organisaties bestaan en waar je cursussen omtrent het thema kan volgen. Verder geven zij op hun website de voor- en nadelen weer van de relatie tussen ouderen en dieren. Ze hebben het bijvoorbeeld over de vermindering van eenzaamheid bij ouderen wanneer deze een dier hebben en de effecten bij dementie wanneer een dier gebruikt wordt (LICG, 2018).

4.4.2.3 Clinidogs

Clinidogs is een Belgische vereniging zonder winstoogmerk dat werd opgericht door vrijwilligers. Deze vrijwilligers bezoeken samen met hun dieren gratis verschillende zorginstellingen. Ze gaan ervan uit dat gezelschapsdieren de kwaliteit van leven kunnen bevorderen. Niet elk woonzorgcentrum staat toe huisdieren mee te brengen bij een opname en dus zorgt Clinidogs ervoor dat mensen die van dieren houden toch nog in contact kunnen komen met hun favoriete gezelschapsdier.

4.4.2.4 Zorgbeest

Zorgbeest is een project van Hogeschool Odisee. Binnen dit project gaan zij na hoe het welzijn van dieren tijdens Animal Assisted Interventions behouden kan worden, zonder het welzijn van de mens daarbij uit het oog te verliezen. Ze gaan ervan uit dat AAI ook voor dieren een positieve ervaring kan zijn wanneer er rekening gehouden wordt met de aard van het dier.

Het project resulteerde in richtlijnen voor het bewaken van het welzijn van dieren binnen AAI en geeft meer informatie over de rol die hulpverleners spelen binnen deze interventies.

4.4.3 Macroniveau

Op macroniveau is er door de Belgische overheid nog niet veel informatie vrijgegeven over dieren in de zorg. Enkel in het woonzorgdecreet staat dat, indien huisdieren toegelaten worden, rekening gehouden dient te worden met zowel het welzijn van de bewoners als het welzijn van de dieren. Daarnaast staat beschreven in welke ruimten dieren toegelaten zijn in een woonzorgcentrum en in welke ruimte deze beter niet aanwezig kunnen zijn. Naar de effectieve invloed van dieren op het welzijn van bewoners van een woonzorgcentrum is, volgens de literatuurstudie, nog geen onderzoek gedaan door de overheid.

4.5 Besluit

Globaal kunnen we besluiten dat de maatschappelijk werker een belangrijke rol kan spelen binnen het thema dieren in de zorg. De belangrijkste taak van de maatschappelijk werker is de signalering naar de overheid en het werkveld toe. Het valt namelijk op dat er op micro-, meso- en macroniveau niet veel richtlijnen of goede praktijken bestaan omtrent het integreren van dieren in de zorg.

Enkele goede praktijken of aanbevelingen hebben te maken met veiligheid en hygiëne, voorwaarden met betrekking tot bewoners en dieren en de soorten dieren die passen binnen de cultuur van een woonzorgcentrum. Een andere belangrijke aanbeveling heeft te maken met de wijziging van het Woonzorgdecreet en hoe de richtlijnen uit dit decreet waargemaakt kunnen worden.

Algemeen besluit

Binnen dit kwalitatief onderzoek werd aan de hand van een literatuurstudie en een semigestructureerd interview met tien woonzorgcentra in beeld gebracht wat de invloed van dieren op het welzijn van bewoners van een woonzorgcentrum kan zijn en wat de visie van woonzorgcentra is ten opzichte van het integreren van dieren in de zorg.

Opvallend is dat de literatuurstudie en de resultaten uit de interviews veel gelijkenissen vertonen. Zo worden door de woonzorgcentra vaak voorbeelden aangehaald die reeds in de literatuurstudie verwerkt werden. De woonzorgcentra die reeds dieren in de zorg integreren, zagen dezelfde voor- en nadelen als in de literatuurstudie beschreven staan. De woonzorgcentra die geen dieren integreren haalden dezelfde redenen aan als deze die door de literatuur voorspeld werden.

Er kan besloten worden dat de meerderheid van de bevroegde woonzorgcentra reeds enkele dieren hebben en/of dieren van de bewoners toelaten. De woonzorgcentra die zelf geen dieren hadden en ook geen gezelschapsdieren van de bewoners toelaten, kwamen allemaal reeds in contact met dieren. Hetzij door organisaties die langskwamen met dieren, dieren van familieleden die op bezoek komen of door uitzonderingen die gemaakt werden door toch een klein dier toe te laten.

Wanneer gefocust wordt op het micro- meso- en macroniveau valt op dat vanuit de overheid weinig tot geen informatie verschaft wordt over dieren in de zorg. Er bestaan op mesoniveau wel veel organisaties die zich focussen op het integreren van dieren in de zorg. Op microniveau valt op dat we als individu weinig inspraak hebben in dit thema. Ouderen kunnen ervoor kiezen naar een woonzorgcentrum te verhuizen waar dieren toegelaten worden, echter indien deze niet voorhanden zijn in de buurt, valt hier weinig aan te veranderen. Er dient door de maatschappelijk werker naar de overheid toe gesignaleerd te worden dat dieren in de zorg wel degelijk een meerwaarde kunnen vormen voor de kwaliteit van leven van ouderen.

Bronnenlijst

Wetgeving

Vlaamse Overheid. (2009). *24 JULI 2009. - Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. - Bijlage XII. - Woonzorgcentra.* Geraadpleegd op 2 oktober 2018 via http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2009072438&table_name=wet

Zorg en Gezondheid. (2009). *Woonzorgdecreet van 13 maart 2009.* Geraadpleegd op 2 oktober 2018 via <https://www.zorg-en-gezondheid.be/woonzorgdecreet-van-13-maart-2009>

Boeken

Adriaensen, M.C. (2005). *Als ouderen rouwen.* Tiel: Lannoo

Callens, M. (2009). *Zal ik de dokter bellen?: Medisch ABC voor het hele gezin* (derde editie). Tiel: Lannoo.

Grady. (z.d.). *Zelfredzaamheid adl basiszorg.* Nederland: Reed Business

Haak, M., Hemmingra, Y., Haspels, M. (2015). *Competentiegericht begeleiden van kwetsbare mensen: Methodeboek maatschappelijke opvang.* Amsterdam: Uitgeverij SWP

Janssen, M.A. en Bakker, F.A. (2007). *De therapeutische werking van huisdieren bij psychiatrische problemen: Een literatuurstudie.* Amsterdam: AdSearch

Maslow, A. H. (2013). *A Theory of Human Motivation.* Verenigd Koninkrijk: Black Curtain Press

Neckebroeck, C., Vanderstraeten, I., Verhaeghe, M. (2015). *Onderzoeksvaardigheden: Voor onderwijs, zorg en welzijn.* Antwerpen: uitgeverij De Boeck

Rogers, C. (2016). *Mens worden: Een visie op persoonlijke groei.* (zesde editie). Utrecht: uitgeverij Bijleveld

Rümke, A. (2011). *Verkenningen in de psychiatrie: een holistische benadering* (derde editie). Zeist: Uitgeverij Christoffor.

Segal, S. (2002). *Social Work Health and Mental Health: Practice, Research and Programs.* New York: Routledge.

Van der Plaats, A. (z.d.). *De dag door met dementie. Helder handboek voor iedereen*. Gorinchem: Kroese Kits Uitgeverij

Vignero, G. (2011). *De draad tussen cliënt en begeleider: de emotionele ontwikkeling als inspiratiebron in de begeleiding van personen met een verstandelijke handicap*. Antwerpen: Maklu

Wetenschappelijk artikel

Alexopoulos, G. (2005). Depression in the Elderly. *The Lancet*, 365(9475), 1961-1970. doi: 10.1016/S0140-6736(05)66665-2

Baun, MM., Bergstrom, N., Langston, N. (1984). Physiological effects of human/companion animal bonding. *Nursing Research* 33(3), 126-129

Crowley-Robinson, P., Fenwick, D.C., Blackshaw, J.K. (1996). A long-term study of elderly people in nursing homes with visiting and resident dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 47(1-2), 137-148. doi: 10.1016/0168-1591(95)01017-3

Fick, K. (1993). The influence of an animal on social interactions of nursing home residents in a group setting. *The American journal of Occupational Therapy*, 47(6), 529-534

Friedmann, E., Thomas, S. (2011). Pets, depression and long term survival in community living patients following myocardial infarction. *Anthrozoos*, 24(3), 273 – 285. doi: 10.2752/175303711X13045914865268

Lawton, MP., Brody, EM. (1969). Assessment of older people: self – maintaining and instrumental activities of daily living. *The Gerontologist*, 9(3), 179-186

Odendaal, SJS. (2000). Animal-assisted therapy – magic or medicine? *Journal of psychosomatic research*, 49(4), 275-280

Parminder, R., Waltner – Toews, D. (1999). Influence of companion animals on the physical and psychological health of older people: an analysis of a one-year longitudinal study. *Journal of the American Geriatrics Society*, 47(3), 323-329. doi: 10.1111/j.1532-5415.1999.tb02996.x

Raina, P., Waltner-Toews, D., Bonnett, B., Woodward C., & Abernathy, T. (1999). Influence of companion animals on the physical and psychological health of older people: An analysis of a one-year longitudinal study. *Journal of the American Geriatrics Society*, 47(3), 323-329

Siegel, J.M. (1990). Stressfull life events and use of physician services among the elderly: The moderating role of pet ownership. *Journal of Personality and Social Psychologie*, 58(6), 1081-1086

Tamura, T., Yonemitsu, S., Itoh, A. (2004). Is an entertainment robot useful in the care of elderly people with severe dementia? *The Journal of Gerontology. Series A, Biological Sciences and Medical Sciences*, 59(1), 83-85.

Internet bron:

Encyclo (2018). Zoönose. Geraadpleegd op 20 november 2018 via <https://www.encyclo.nl/begrip/zo%C3%B6nose>

Enders-Sleger, M.J. (2008). *Een beestenboel in de Nederlandse zorginstellingen? – Ervaringen met dieren in de zorg*. Denkbeeld, 20, 28-31. doi:10.1007/BF03076613. Geraadpleegd op 10 oktober 2018 via <https://www.zorgdier.nl/wp-content/uploads/2012/10/Artikel-Denkbeeld-2008-3-29-33.pdf>

International Association of Human Animal Interaction Organizations. (2014). *Definities van IAHAIO voor interventies met behulp van dieren en richtlijnen voor het welzijn van de betrokken dieren*. Geraadpleegd op 13 oktober 2018 via <http://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2017/05/iahaio-white-paper-2014-dutch.pdf>

Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren. (2018). *Dieren in de zorg: AAA & AAT*. Geraadpleegd op 14 oktober 2018 via <https://www.licg.nl/dieren-in-de-zorg/>

Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren. (2018). *Ouderen en huisdieren*. Geraadpleegd op 18 oktober 2018 via <https://www.licg.nl/ouderen-en-huisdieren/>

Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren. (2018). *Uw huisdier mee naar een verzorgingstehuis*. Geraadpleegd op 18 oktober 2018 via <https://www.licg.nl/huisdier-in-verzorgingstehuis/>

Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren. (2012). *Huisdieren leveren een waardevolle bijdrage in de zorg*. Geraadpleegd op 18 oktober 2018 via <http://www.licg.nl/379/nieuws/huisdieren-leveren-een-waardevolle-bijdrage-in-de-zorg.html>

Landgoed Rijckholt (2015). *Dementie fases – Wat zijn de 4 fases van dementie?* Geraadpleegd op 20 november 2018 via <http://www.landgoedrijckholt.nl/blog/4-fases-dementie/item273>

RIZIV. (2018). *Formulieren in ROB, RVT en CDV*. Geraadpleegd op 13 oktober via <https://www.riziv.fgov.be/nl/professionals/verzorgingsinstellingen/rustoorden/Paginas/formulieren-ROB-RVT-CDV.aspx>

Rogers, K. (2011). *Biophilia Hypothesis*. Geraadpleegd op 12 november 2014 via <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1714435/biophilia-hypothesis>

Van Dale. (2018). *Betekenis huisdier*. Geraadpleegd op 20 november 2018 via <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/huisdier>

Van Dale. (2018). *Betekenis welzijn*. Geraadpleegd op 20 november 2018 via <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/welzijn>

Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw. (23 april 2018). *Vlaamse Regering keurt voorontwerp nieuw woonzorgdecreet voor tweede keer principieel goed*. Geraadpleegd op 4 december 2018 via <http://www.vvsg.be/nieuws/Paginas/Voorontwerp-woonzorgdecreet-2018.aspx>

Vrije Universiteit Brussel. (2016). *Twintig procent ouderen zijn sociaal kwetsbaar*. Geraadpleegd op 13 oktober 2018 via <http://www.vub.ac.be/pers/persberichten/2016/01/21/twintig-procent-ouderen-zijn-sociaal-kwetsbaar>

World Health Organization. (1997). *Measuring Quality of Life (PROGRAMME ON MENTAL HEALTH)*. Geraadpleegd op 3 oktober 2018 via http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf

Zorg en Gezondheid. (20 juli 2018). *Nieuw woonzorgdecreet legt focus op goede interactie met de buurt*. Geraadpleegd op 4 december 2018 via <https://www.zorg-en-gezondheid.be/nieuw-woonzorgdecreet-legt-focus-op-goede-interactie-met-de-buurt>

Overige:

Lambrechts, J., Spek, E. (2013). *Gezelschapsdieren in de ouderenzorg*. (eindrapport). 's Hertogenbosch: Has Hogeschool

Van Campen, C. (2011). *Kwetsbare ouderen*. Sociaal en Cultureel Planbureau

Woonzorgcentrum De Oase (z.d.). Welkomstbrochure voor studenten, stagiaires en nieuwe medewerkers. Opwijk: Woonzorgcentrum De Oase

Woonzorgcentrum De Oase (z.d.). Interne afsprakennota. Opwijk: Woonzorgcentrum De Oase

Bijlagen

Vragenlijst voor woonzorgcentrum zonder huisdieren

Naam geïnterviewde

Datum + uur interview

Functie geïnterviewde

Naam woonzorgcentrum

Algemeen deel

1. Wat is de visie, omtrent dieren, van het WZC?
2. Wordt bezoek van huisdieren toegelaten?
3. Worden eigen huisdieren toegelaten?
4. Werd door de bewoners zelf reeds gevraagd naar dieren?
5. Wat zijn argumenten om wel of niet voor het toelaten van huisdieren te kiezen?

WZC zonder dieren

1. Waarom hebben jullie ervoor gekozen geen dieren toe te laten?
2. Is het thema dieren in de zorg bespreekbaar?
3. Ziet u de drempels om geen dieren in het WZC toe te laten ooit verdwijnen?
4. Waarom zou u wel huisdieren houden?
5. Denkt u dat het hebben van een huisdier een positief effect kan hebben op de bewoners? Zo ja, welke? (lichamelijk, psychisch, sociaal...)

Afronding

1. Hoe ziet u de toekomst van het WZC met dieren?
2. Wat is voor u de ideale situatie met dieren in een WZC?

Vragenlijst voor woonzorgcentrum met huisdieren van bewoners

Naam geïnterviewde

Datum + uur interview

Functie geïnterviewde

Naam woonzorgcentrum

Algemeen deel

1. Wat is de visie, omtrent dieren, van het WZC?
2. Wordt bezoek van huisdieren toegelaten?
3. Worden eigen huisdieren toegelaten?
4. Werd door de bewoners zelf reeds gevraagd naar dieren?
5. Wat zijn argumenten om wel of niet voor het toelaten van huisdieren te kiezen?

WZC met huisdieren van bewoners

1. Gaat het hier enkel om huisdieren die de bewoner reeds thuis had of mogen nieuwe huisdieren aangekocht worden na de intrek in het WZC?
2. Dienen de bewoners aan bepaalde voorwaarden te voldoen vooraleer zij een huisdier mogen houden?
3. Dienen de dieren aan bepaalde voorwaarden te voldoen?
4. Verblijven de huisdieren op de kamers of is er een speciale ruimte voor hen voorzien?
5. Wat als een bewoner niet meer voor zijn eigen dier kan zorgen?
6. Bestaat er een procedure die gevolgd wordt indien de bewoner sterft en zijn huisdier achterblijft in het WZC?
7. Zien jullie een positief effect van het hebben van dieren op de bewoners? Zo ja, welke zijn dit dan? (Lichamelijk, psychisch, sociaal, ...)
8. Merkt u een verschil tussen bewoners met dieren en bewoners zonder huisdieren?
9. Welke huisdieren zijn momenteel aanwezig in het WZC?
10. Hoeveel bewoners hebben hun eigen huisdier?

Afronding

1. Hoe ziet u de toekomst van het WZC met dieren?
2. Wat is voor u de ideale situatie met dieren in een WZC?

Vragenlijst voor woonzorgcentrum met eigen dieren

Naam geïnterviewde

Datum + uur interview

Functie geïnterviewde

Naam woonzorgcentrum

Algemeen deel

1. Wat is de visie, omtrent dieren, van het WZC?
2. Wordt bezoek van huisdieren toegelaten?
3. Worden eigen huisdieren toegelaten?
4. Werd door de bewoners zelf reeds gevraagd naar dieren?
5. Wat zijn argumenten om wel of niet voor het toelaten van huisdieren te kiezen?

Interview WZC met huisdieren

1. Wat was de aanleiding voor het integreren van dieren in het WZC?
2. Welke dieren hebben jullie?
3. Waarom kozen jullie voor deze diersoorten?
4. Verblijven deze dieren 24 op 7 in het WZC?
5. Lopen deze dieren vrij rond of zijn er bepaalde ruimtes voorzien waar zij in verblijven?
6. Zijn er voorschriften omtrent hygiëne of veiligheid die gevolgd dienen te worden?
7. Zien jullie een positief effect van het hebben van dieren op de bewoners? Zo ja, welke zijn dit dan? (Lichamelijk, psychisch, sociaal, ...)
8. Zijn de bewoners reeds bevraagd over hun mening en bevindingen?
9. Deden zich reeds incidenten voor met de dieren? Bv agressie (van zowel dier als bewoner), ongelukken, allergieën
10. Welke zijn de positieve en negatieve aspecten van het hebben van dieren en welke zijn de voor- en nadelen?
11. Bestaat er vast schema voor de dieren?
12. Wie zorgt voor de dieren?

Afronding

1. Hoe ziet u de toekomst van het WZC met dieren?
2. Wat is voor u de ideale situatie met dieren in een WZC?